

Metsänomistajien puukaupan suunnitteluun liittyvien palveluiden käyttö

Pekka Hyvönen

Metlan työraportteja / Working Papers of the Finnish Forest Research Institute -sarjassa julkaistaan tutkimusten ennakkotuloksia ja ennakkotulosten luonteisia selvityksiä. Sarjassa voidaan julkaista myös esitelmiä ja kokouskoosteita yms.

Sarjassa ei käytetä tieteellistä tarkastusmenettelyä.

Sarjan julkaisut ovat saatavissa pdf-muodossa sarjan Internet-sivuilta.

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/>
ISSN 1795-150X

Toimitus

PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti julkaisutoimitus@metla.fi

Julkaisija

Metsäntutkimuslaitos
PL 18
01301 Vantaa
puh. 010 2111
faksi 010 211 2101
sähköposti info@metla.fi
<http://www.metla.fi/>

Tekijät Hyvönen, Pekka			
Nimeke Metsänomistajien puukaupan suunnitteluun liittyvien palveluiden käyttö			
Vuosi 2010	Sivumäärä 53	ISBN 978-951-40-2267-8 (PDF)	ISSN 1795-150X
Alueyksikkö / Tutkimusohjelma / Hankkeet Itä-Suomen alueyksikkö / Uudistuvat puutuotearvoketjut ja puunhankintaratkaisut / Puuraaka-aineen mittaust, laadutus ja arvion määritys puukaupan ja puunhankinnan tukena 350301			
Hyväksynyt Henrik Heräjärvi, tutkimusohjelman johtaja, 9.11.2010			
Tiivistelmä <p>Tässä raportissa kuvataan yksityisten metsänomistajien puukaupan suunnitteluun liittyvien palvelujen käyttöä ajanjaksolla 2005–2009 sekä heidän näkemyksiään palveluiden tärkeydestä tulevaisuudessa. Lisäksi tarkastellaan muun muassa eri tekijöiden vaikutusta metsänomistajien puukaupan käynnistymiseen, metsäasioiden hoitoa sekä metsänomistajien tietotasoa puukauppaan liittyvässä termistöissä. Kyselytutkimuksen aineisto kerättiin koko Suomesta (pl. Ahvenanmaa) ja hyväksyttävistä vastauksista saatiin 1 508 kappaletta.</p> <p>Metsänomistajat ovat käyttäneet vaihtelevasti puukaupan suunnitteluun liittyviä palveluja. Eniten käytetyt palveluntarjoajat ovat olleet metsänhoitoyhdistys sekä puunostaja, jotka katsottiin myös tulevaisuudessa tärkeimmiksi palveluntarjoajiksi yhdessä metsäkeskuksen kanssa. Tilan läheisyydessä asuville puunostajan palvelut ovat keskimääräistä tärkeämpiä ja tilalta etäällä asuville metsänhoitoyhdistyksen palvelut.</p> <p>Eniten käytettyjä palveluja ovat olleet puukaupparjoosten vertailu, tehtyjen metsänhoitotöiden ja kuviotietojen tarkastelu sekä puutavaralajien hintaseuranta. Metsänomistajista noin puolet on käyttänyt näitä palveluja vähintään kerran tarkasteltuna ajanjaksona. Vastaavasti henkilökohtaista neuvontaa on käyttänyt jopa noin 85 prosenttia metsänomistajista. Aktiivisimpia palvelujen käyttäjiä ovat olleet metsänomistajat, joilla on metsäsuunnitelma tai puunostajan kanssa solmittu yhteistyösopimus. Myös puuta myyneet metsänomistajat ovat käyttäneet palveluja selvästi useammin kuin ne metsänomistajat, jotka eivät ole myyneet. Tulevaisuudessa tärkeimmät palvelut ovat puukaupparjoosten vertailu sekä puutavaralajien hintaseuranta, joita puolet metsänomistajista pitää vähintään melko tärkeinä. Vastaavasti hakkuuvaihtoehtojen kannattavuuden vertailua sekä henkilökohtaista neuvontaa pitää noin 40 prosenttia metsänomistajista vähintään melko tärkeinä. Joka neljäs metsänomistaja on myös valmis maksamaan puukaupparjoosten vertailusta sekä henkilökohtaisesta neuvonnasta. Epätietoiset ja metsän virkistysarvoja korostavat metsänomistajat ovat muita haluttomampia maksamaan palveluista. Myös hyvän ja heikon tietotason omaavat metsänomistajat ovat keskimääräisen tietotason metsänomistajia haluttomampia maksamaan palveluista. Joka viidennellä metsänomistajalla on heikko tietotaso puukauppaan liittyvistä käsitteistä ja reilulla puolella keskimääräinen.</p> <p>Metsän metsänhoidollinen tila, puun hintataso sekä metsäammattilaisen ja metsäsuunnitelman suositukset ovat tärkeimmät puukaupan harkintaan vaikuttavat tekijät. Lähes 60 prosentille metsänomistajista puun hinta on erittäin tärkeä tekijä. Taloudellista turvaa korostaville, kaupungeissa asuville ja perikunnille metsäammattilaisen suositukset ovat keskimääräistä tärkeämpiä. Suurin osa metsänomistajista käynnistää puukaupan suunnittelun ottamalla itse yhteyden metsänhoitoyhdistykseen tai puunostajaan tai tarkastelemalla metsäsuunnitelman toimenpide-esityksiä sekä ostajien puutavaralajien hintatietoja. Toisaalta vajaa 40 prosenttia metsänomistajista pitää vähintään melko todennäköisenä puukaupan suunnittelun käynnistymistä puunostajan tai metsänhoitoyhdistyksen aloitteesta.</p> <p>Tulosten perusteella monitaustaiselle metsänomistajakunnalle tulee olla tarjolla monipuolisia palveluja puukaupan suunnitteluun. Palvelut voivat olla myös maksullisia, jos ne tuovat metsänomistajalle taloudellista hyötyä tai muuta lisäarvoa. Omatoimisilla ja asioista perillä olevilla metsänomistajilla suunnittelua tukevat parhaiten itenäisesti käytettävät puukaupan suunnittelun palvelut ja työkalut. Tämän tärkeyttä korostaa myös havainto siitä, että metsänomistajat haluavat olla itse aktiivisia puukaupan suunnittelun käynnistämässä. Olivatpa palvelut mitä tahansa, aina on kuitenkin tarjottava mahdollisuus henkilökohtaiseen neuvontaan ja opastukseen.</p>			
Asiasanat yksityismetsätalous, palvelut, puukauppa, metsäsuunnittelu			
Julkaisun verkko-osoite http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2010/mwp178.htm			
Tämä julkaisu korvaa julkaisun			
Tämä julkaisu on korvattu julkaisulla			
Yhteydenotot Pekka Hyvönen, Metsäntutkimuslaitos, PL 68, FI-80101 Joensuu. Sähköposti pekka.hyvonen@metla.fi			
Bibliografiset tiedot			
Muita tietoja Taitto Maija Heino			

Sisällys

1 Johdanto.....	5
1.1 Tausta.....	5
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	6
2 Aineistot ja menetelmät.....	8
2.1 Perusjoukko ja otos.....	8
2.2 Kyselyaineiston hankinta.....	8
2.3 Postikyselyn kato.....	9
2.4 Menetelmät	10
3 Tulokset	14
3.1 Metsänomistuksen taustapiirteitä	14
3.1.1 Metsänomistuksen tavoitteisiin liittyviä taustapiirteitä.....	14
3.1.2 Metsänomistajien puukaupan tietotasoon liittyviä taustapiirteitä	15
3.1.3 Puukauppasopimusasiakkuuteen liittyviä taustapiirteitä.....	17
3.1.4 Metsänomistajat suuralueilla.....	20
3.2 Puunmyyntikäyttäytyminen.....	23
3.2.1 Puuta myyneet ja myyntiaikomukset	23
3.2.2 Puun myyntimäärät	27
3.3 Puukaupan suunnittelupalvelujen käyttö.....	29
3.3.1 palvelujen käyttö ajanjaksolla 2005–2009.....	29
3.3.2 palvelujen käyttö tulevaisuudessa.....	32
3.3.3 palvelujen käytön maksuhalukkuus ja maksuperuste	35
3.4 Puukaupan suunnittelu.....	37
3.4.1 Puukaupan käsitteistön tunteminen.....	37
3.4.2 Puukaupan suunnittelun käynnistyminen.....	39
3.4.3 Puukaupan harkintaan vaikuttavat tekijät	41
3.4.4 Tiedonvälityskanavat.....	43
3.5 Metsäasioiden hoito ja metsätöiden tekeminen	44
4 Tarkastelu	47
Kirjallisuus	49
Liitteet.....	51

1 Johdanto

1.1 Tausta

Yksityisten henkilöiden omistamia, vähintään kahden metsähehtaarin metsätilakokonaisuuksia on Suomessa viimeisimmän selvityksen mukaan noin 345 000 kappaletta. Koska yksittäisellä metsätilalla on tavallisesti useampi omistaja, on metsänomistajien lukumäärä huomattavasti suurempi, noin 735 000, (Hänninen ja Peltola 2010). Yksityiset metsänomistajat omistavat metsämaan pinta-alasta noin 60 prosenttia (Metsätilastollinen vuosikirja 2009). Valtaosa yksityismetsistä, 75 prosenttia pinta-alasta, on perheomistuksessa, loput ovat verotusyhtymien ja perikuntien hallinnassa (Hänninen ym. 2010). Yksityismetsätalouden suuren kansantaloudellisen merkityksen vuoksi ja metsäteollisuuden puuhuollon turvaamiseksi valtiovalta on pyrkinyt luomaan puitteet kannattavan metsätalouden harjoittamiseen. Yksi edistämiskeino on metsätalouden neuvontaorganisaatioiden toiminnan tukeminen. Neuvonnan tavoitteena on lisätä metsänomistajan valmiuksia käsitellä metsäomaisuutta siten, että hänen metsästä saamansa hyöty lisääntyy (esim. Ovaskainen ja Kuuluvainen 1994). Mm. Hänninen (2001) ja Niskanen (2005) ovat todenneet metsänomistajien neuvonnan ja ammattiavun lisäävän metsänomistajien metsänkäyttöaktiivisuutta. Metsänomistajille suunnattujen, puukauppaan liittyvien metsävaratieto- ja metsäsuunnittelupalveluiden kehittäminen onkin todennäköisesti yksi merkittävimmistä puun tarjonnan edistämiskeinoista. Pelkkä tieto palvelujen olemassaolosta ei riitä, vaan sen lisäksi on oltava metsänomistajia kiinnostavia toimijoita, jotka saavat metsänomistajat käyttämään palveluja (esim. Rämö ja Toivonen 2007).

Metsänomistajakunnan rakenne on muuttunut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ja muutoksen odotetaan edelleen jatkuvan (esim. Karppinen ym. 2002, Rämö ym. 2005, Hänninen ym. 2010). Selvitysten mukaan metsänomistajat ikääntyvät ja yhä useampi metsänomistaja asuu tilansa ulkopuolella ja taajamissa. Myös naisten ja eläkeläisten osuus metsänomistajien joukossa on kasvanut. Näiden seurauksena maanviljelijämetsänomistajien osuus on supistunut. Edellä mainitut muutostrendit voivat johtaa siihen, että osa metsänomistajista vieraantuu metsätaloudesta. Samalla lisääntynee metsänomistajien tiedon ja avun tarve metsien hoidossa.

Kohon ym. (2004) mukaan noin 60 % metsänomistajista teki vuosituhanen vaihteessa vähintään yhden työpäivän vuodessa omassa metsässään. Metsänomistajakunnan rakenteen muuttuessa omatoimisen työn osuuden odotetaan alenevan. Toisaalta omatoimisella työllä ei tavoitella vain taloudellista hyötyä vaan mahdollisuutta metsätyön ohella saatavaan liikuntaan ja ulkona olemiseen. Tämä voi osaltaan myös lisätä omatoimisen metsätyön osuutta lisääntyneen vapaa ajan avitamina. Myös eläkeläismetsänomistajien määrän kasvu voi lisätä omatoimisen työn osuutta.

Metsänomistajakunnan rakenteen lisäksi myös metsätalouden toimintaympäristö on muuttunut vuosituhanen vaihteen jälkeen huomattavasti. Puukauppaan liittyen metsänomistajilta vaaditaan yhä monipuolisempaa tietämystä ja paneutumista puumarkkinoiden seurantaan. Esimerkiksi monipuolistuvassa olevat metsänkäyttelyohjeet tulevat antamaan metsänomistajalle aikaisempaa enemmän toimintavaihtoehtoja, mutta toisaalta esimerkiksi metsäsertifiointi tuo entistä enemmän vastuita ja velvoitteita. Tämän hetken uusimpaan asiaan, bioenergiaan, kohdistuu paljon mielenkiintoa ja mahdollisuuksia, mutta myös paljon epätietoisuutta ja tiedon puutetta.

Sekä metsänomistajankunnassa että toimintaympäristössä tapahtuneet ja tapahtumassa olevat muutokset lisännevät selvästi erilaisten metsäpalveluiden kysyntää. Toisaalta tarvitaan metsien käytön suunnitteluun ja toisaalta töiden tekemiseen liittyviä palveluja. Metsänomistajille ovat metsävaratieto- ja metsäsuunnittelupalveluita perinteisesti tarjonneet metsäkeskukset ja metsän-

hoitoyhdistykset. Metsänhoitoyhdistykset ovat metsänomistajien muodostamia lakisääteisiä palveluorganisaatioita, joiden jäseniä ovat yhdistysten toimialueella asuvat ja metsänhoitomaksua maksavat metsänomistajat (Rämö ja Toivonen 2007). Metsänhoitomaksu velvoittaa yhdistykset palvelemaan kaikkia metsänomistajajäseniä tasapuolisesti (Metsänomistajien neuvonnan... 2002). Puukaupan alkuvaiheen suunnittelusta noin 75 prosenttia on metsänhoitoyhdistysten tekemiä (Rämö ja Toivonen 2007). Metsäkeskukset ovat osin julkisin varoin ja osin liiketoiminnan periaattein metsänomistajille palveluita tuottavia toimijoita. Metsäsuunnitelmien laadinta ja kestävä metsätalouden rahoituslain mukaisten hankkeiden suunnittelu ja työnjohto muodostavat merkittävän osan metsäkeskusten liiketoiminnasta.

Viime vuosina myös metsäyhtiöt ja yksityiset metsäpalveluyrittäjät ovat nousseet yhä merkittävämmiksi toimijoiksi palveluja tarjoavina tahoina. Puunsaannin turvaamiseksi metsäyhtiöt pyrkivät solmimaan metsänomistajien kanssa pitkäkestoisia yhteistyösopimuksia. Yhteistyösopimuksilla on eri yhtiöissä erilaisia nimiä, mm. jäsenetusopimus, metsäpalvelusopimus ja puukaupan yhteistyösopimus. Metsäyhtiöt alkoivat laajentaa puukauppapalveluiden tarjontaa samoihin aikoihin, kun metsänhoitoyhdistykset aktivoituivat puukaupassa ja puun kysyntä kasvoi 1990-luvun loppupuolella (Tilli ja Rämö 2006). Yksityisten metsäpalveluyrittäjien tarjoamat palvelut vaihtelevat kokonaisurakoinnista neuvontaan ja suunnitteluun. Yrittäjä voi toimia myös metsänhoitoyhdistyksen, metsäkeskusten tai metsäyhtiöiden alihankkijana.

Viimeaikoina on metsäalalla keskusteltu vilkkaasti myös tietosuojakysymyksistä. Pääkysymyksenä on ollut kenellä on oikeus saada metsänomistajan metsävaratiedot käyttöönsä ja missä muodossa. Asiaa tulisi paremminkin tarkastella metsänomistajan ja palveluntarjoajan vuorovaikutustilanteen ja käyttövaltuutuksen kautta: kenelle metsänomistaja antaa käyttöoikeuden omiin metsikkö- tai metsävaratietoihinsa. Tulevaisuudessa metsikkö- ja metsävaratiedot ovat suurella todennäköisyydellä aikaisempaa ajantasaisempia ja myös toimenpidehistoriasta on tietoa. Ajantasainen tieto on ehdoton edellytys tehokkaalle ja luotettavalle palvelujen markkinoinnille. Tämä vaikuttaa olennaisesti palveluntarjoajien toimintaympäristöön ja tehostaa heidän toimintaansa, mikäli heillä on mahdollisuus hyödyntää uusinta tietoa.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Metsänomistajien käyttäytymistä, asenteita ja metsänomistajakunnan rakennemuutosta on selvitetty useissa tutkimuksissa (esim. Karppinen 1998, Karppinen ym. 2002, Rämö ja Toivonen 2007, Karppinen ja Ahlberg 2008, Rämö ym. 2009, Hänninen ym. 2010). Samoin on selvitetty metsänomistajien näkemyksiä heille sopivista metsäsuunnitelmatuotteista ja suunnittelupalveluista (mm. Kurttila ym. 2010). Myös toimijaorganisaatiot (esim. metsäyhtiöt, Tapio) ovat tehneet omia selvityksiä metsänomistajista metsävaratietopalveluiden käyttäjinä (esim. Pölönen 2008, Lybeck ja Venäläinen 2009). Metsänomistajien puukaupan suunnittelu-tilanteeseen liittyvistä tieto- ja palvelutarpeista on hyvin niukasti saatavilla tietoa. Toimijaorganisaatioiden tekemät selvitykset liittyvät heidän omaan toimintaansa ja niiden tuloksia ei juuri raportoida ulkopuolisille.

Tämän työn tavoitteena on selvittää mitä metsävaratieto- ja suunnittelupalveluja metsänomistajat ovat käyttäneet ja mitä palveluja he pitävät tulevaisuudessa tärkeinä. Tavoitteena on myös selvittää heidän palvelujen käytön maksuhalukkuutta. Tässä työraportissa esitetään keskeisimmät kyselyn tulokset.

Kuvat: Pekka Hyvönen

2 Aineistot ja menetelmät

2.1 Perusjoukko ja otos

Tämän tutkimuksen perusjoukon muodostivat metsänhoitomaksua maksavat yksityiset metsänomistajat sekä perikunnat ja yhteisöt Suomessa. Perusjoukkoon eivät kuuluneet metsänhoitomaksusta vapautetut, eivätkä alle viiden hehtaarin metsätilat. Otoksen poiminnan hetkellä (syyskuu 2009) perusjoukkoon kuului 294 545 metsänomistajaa. Otos rajoitettiin koskemaan Manner-Suomea eli Ahvenanmaa rajattiin aineiston ulkopuolelle.

Osoitelähteenä käytettiin Viestilehdet Oy:n Maaseudun Tulevaisuus -lehden Metsänomistajanumeron postitusrekisteriä. Otos poimittiin postitusrekisteristä systemaattisella satunnaisotannalla metsänomistajien liitoittain. Metsänomistajien liitot painoutuivat otannassa metsänhoitoyhdistysten jäsenmäärän mukaan. Otannassa paino kohdistui siis niille metsänomistajien liitoille, joiden alueiden metsänhoitoyhdistyksillä oli suuri jäsenmäärä. Otoksen suuruus oli 3 050 metsänomistajaa. Kyseinen otanta-asetelma ei ole paras mahdollinen alueellisen kattavuuden takaamiseksi palvelujen käyttäjien suhteen, koska metsänomistajan jäsenliitto määräytyy metsätilan sijainnin perusteella. Esimerkiksi Turussa asuva metsänomistaja, jonka metsäkiinteistö sijaitsee Kuhmossa on metsänhoitoyhdistys Kainuun jäsenenä ja kuuluu siten Pohjois-Suomen metsänomistajien liiton toiminta-alueelle. Toisaalta työn yhtenä tavoitteena on saada tietoa palveluiden käyttäjistä sekä palveluiden käytöstä ja tarpeista niiden potentiaalisilla alueilla, johon käytetty osoitelähde sopii hyvin.

2.2 Kyselyaineiston hankinta

Ennen kyselylomakkeen laatimista toteutettiin teemahaastattelut kevään 2009 aikana. Haastattelussa käsiteltiin puukauppaan ja sen suunnitteluun liittyviä asioita ja tiedusteltiin metsänomistajien omakohtaisia kokemuksia ja tunteuksia asian tiimoilta. Haastattelut järjestettiin Helsingissä, Joensuussa, Seinäjoella ja Oulussa ja niihin osallistui yhteensä 32 metsänomistajaa 67 kutsutusta. Haastatteluihin kutsuttujen metsänomistajien yhteystiedot saatiin Stora Enso Metsän, Metsäliitto Osuuskunnan sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton kautta. Teemahaastattelun keskustelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastattelussa ilmenneitä, metsänomistajia puukaupassa askarruttavia asioita, hyödynnettiin kyselylomakkeen laadinnassa.

Kyselylomakkeen testaamista varten alkuperäinen otos (3 050 kpl) järjestettiin metsänomistajien liitoittain metsänomistajan nimen mukaan aakkoselliseen järjestykseen, josta poimittiin 50 metsänomistajan testiotos systemaattisella satunnaisotannalla. Testiotokseen tulleille metsänomistajille lähetettiin kyselylomakkeen ensimmäinen versio syyskuussa 2009. Kyselyn palautti täytettynä 12 metsänomistajaa. Tämän jälkeen kyselylomakkeen ulkoasua ja kysymyksien asettelua muotoiltiin hiukan kysymysten selkiyttämiseksi ja tulosten luotettavuuden parantamiseksi. Koska kysymysten sisältö pysyi muokatussa kyselylomakkeessa samana, ovat myös testikyselyyn saadut vastaukset mukana lopullisissa analyyseissä.

Varsinainen kyselylomake lähetettiin otokseen arvotuille loppuille 3 000 metsänomistajalle loka-kuussa 2009. Kolmen viikon kuluttua ensimmäisestä lähetyksestä vastaamattomille postitettiin karhukirje, sisältäen kyselylomakkeen, ja tästä viikon kuluttua muistutuskortti. Hyväksytyjä vastauksia saatiin 1 508 kpl. Karhukirjeellä ja muistutuskortilla oli selvä vastaamista aktivoiva vai-

Taulukko 1. Lopullisen otanta-asetelman mukaan otanta, otantaprosentti sekä hyväksytyt vastaukset metsänomistajien liitoittain.

Metsänomistajien liitto	Otanta, kpl	Otantaprosentti	Vastauksia, kpl	Vastausprosentti
Etelä-Suomi	411	13,8	194	47,2
Järvi-Suomi	840	28,3	445	53,0
Keski-Pohjanmaa	193	6,5	93	48,2
Länsi-Suomi	1 095	36,8	551	50,3
Pohjois-Karjala	195	6,6	121	62,0
Pohjois-Suomi	150	5,1	79	52,7
Rannikko	87	2,9	25	28,7
Yhteensä	2 971	100	1 508	50,8

kutus. Saaduista vastauksista noin 65 prosenttia vastasi ensimmäiseen kyselyyn ja noin 35 prosenttia karhukirjeeseen.

Otokseen sattuneista metsänomistajista 37 jäi saavuttamatta selvittämättömän osoitetiedon takia, 42 tapauksessa omistussuhteet olivat muuttuneet tai metsänomistaja oli kuollut. Nämä tapaukset luokiteltiin kuuluviksi alkuperäisen otoksen ulkopuolelle, joten lopulliseksi otoskooksi muodostui 2 971 metsänomistajaa ja vastausprosentiksi 51 % (taulukko 1).

Käytettävissä ei ollut, osoitetietoa lukuun ottamatta, minkäänlaisia taustatietoja metsänomistajista. Kyselylomakkeella kysyttiin tärkeimmät taustatiedot. Perikuntien ja yhtymien osalta vastaajina ovat olleet pääasiassa niiden jäsenet ja muutamassa tapauksessa asioiden hoitaja. Lisäksi kyselyssä pyydettiin vastaamaan koskien metsänomistajan kaikkia niitä rekisteritiloja, jotka hän kyselyhetkellä omisti tai joihin hänellä oli hallintaoikeus. Jos metsänomistaja ei enää omistanut rekisteritiloja tai hänellä ei ollut hallintaoikeutta, pyydettiin kyselylomake palauttamaan täyttämättömänä. Tyhjiä lomakkeita palautui 93 kpl, jotka laskettiin kuitenkin kuuluviksi alkuperäiseen otokseen. Tämä sen vuoksi, koska muutamassa tyhjänä palautetussa kyselylomakkeessa oli saatteena, ettei metsänomistaja halua vastata kyselyyn. Vastaamattomuuden syitä olivat mm. ettei ennätä, terveys on huono tai asia ei kiinnosta.

2.3 Postikyselyyn kato

Postikyselyyn vastaamatta jättäneiden metsänomistajien taustapiirteitä, puukaupan suunnittelupalveluiden käyttöä sekä vastaamatta jättämisen syitä selvitettiin puhelinhaastatteluilla joulukuussa 2009 ja tammikuussa 2010. Vastaamatta jättäneiden metsänomistajien nimen ja metsänomistajien liiton mukaan aakkosjärjestykseen lajitellusta listasta poimittiin systemaattisella satunnaisotannalla yhteensä 300 metsänomistajaa. Listan perusteella soitettiin metsänomistajille tavoitteena saada katokyselyyn 80 vastausta painottuen metsänomistajien liitoittain varsinaisen kyselyn tavoin. Jos metsänomistajaa ei heti tavoitettu, soitettiin seuraavalle listalla olevalle metsänomistajalle. Katokyselyyn saatiin hyväksyttävät vastaukset 79:ltä metsänomistajalta.

Yleisimpiä syitä siihen, miksi kyselyyn ei oltu vastattu olivat mm. pitkä tai vaikea lomake (14 %), kiire (13 %) sekä pieni metsäpinta-ala (6 %). Lisäksi 9 % ei muistanut vastaamattomuuden syytä ja/tai kyselyä. Vastaamatta jättäneissä oli enemmän maa- ja metsätalousyrittäjiä, perheomistuksessa olevia metsätiloja sekä tilalla asuvia metsänomistajia kuin vastanneiden ryhmässä. Vastanneiden ja vastaamattomien ryhmien eroja testattiin luokkamuuttujissa khii toiseen -testillä (X^2 -testi) sekä keskiarvojen tarkastelussa t-testillä (esim. Ranta ym. 1997). Tilastollisesti merkitseviä

eroja ($p < 0,01$) ei havaittu minkään taustamuuttujan suhteen. Tilastollisesti melkein merkitsevä ero ($0,01 \leq p < 0,05$) oli ammattiasemassa ja nykyisessä asuinympäristössä. Jos asumispaikkaa tarkasteltiin kahdessa luokassa (asuu tilalla – ei asu tilalla), niin myös tässä muuttujassa oli melkein merkitsevä ero. Koska aineistoissa ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja, ei vastauksia painotettu minkään taustamuuttujan suhteen. Kyselyyn vastanneiden ja vastaamatta jättäneiden metsänomistajien keskeisimpien taustatietojen vertailu on liitteessä 1. Vertailtavissa on myös Metsänomistaja 2010 -tutkimuksen (Hänninen ym. 2010) tulokset.

2.4 Menetelmät

Tulosten laskennassa hyödynnettiin koko aineistoa, mikäli se oli mahdollista. Joissakin analyseissä kysymyssarjojen/-pattereiden osalta yksikin puuttuva vastaus (ns. eräkatu) pudottaa havainnon pois tarkasteluista. Samoin, jos analysoidaan useita muuttujia yhtäkaaa, voi muutamat puuttuvat vastaukset tiputtaa lopullisen analysoitavan aineiston hyvinkin pieneksi (esim. Sovio ja Läärä 2002, Vehkalahti 2008). Tässä tutkimuksessa metsänomistajien tärkeistä taustatiedoista eniten puuttuvia vastauksia oli syntymävuodessa (noin 24 prosenttia). Jos puuttuvia vastauksia on paljon, ne aiheuttavat epävarmuuksia tuloksiin ja niistä tehtäviin johtopäätelmiin. Yhtenä vaihtoehtona puuttuvien tietojen osalta on paikata niitä tilastollisin menetelmin. Yleisesti puhutaan imputoinnista. Imputoinnilla saadaan lisää havaintoja analyyseihin ja sitä kautta luotettavuutta tuloksiin, mutta toisaalta väärin perustein suoritettu imputointi voi johtaa väärin tuloksiin.

Tässä työssä puuttuvia havaintoja imputointiin vain metsänomistuksen tavoitteiden kysymyspatteristossa, missä metsänomistajia pyydettiin arvioimaan omaan metsänomistukseen liittyvien tavoitteiden tärkeyttä 22 kysymyksen avulla (liite 2). Tähän osioon oli 85,3 prosenttia metsänomistajista vastannut jokaiseen kohtaan ja osittain puutteellisia vastauksia oli 11,8 prosentilla metsänomistajista. Samanlaista kysymyspatteristoa on käytetty hieman eri muunnoksina monissa aikaisemmissa tutkimuksissa (mm. Ihalainen 1992, Karppinen ym. 2002, Rämö ym. 2005, Rämö ja Toivonen 2007, Hänninen ym. 2010) ja sen on todettu mittavaan luotettavasti metsänomistuksen tavoitteita. Tässä kyselyssä oli siis käytettävissä aikaisempien tutkimusten tuloksia, joita voitiin käyttää lisätukena tavoitteiden tarkastelussa ja metsänomistajien tavoiteryhmittelyssä. Tavoiteväittämät liittyivät kuuteen aihekokonaisuuteen, joita olivat puuntuotanto ja puunmyyntitulot, metsäluonto ja -maisema, virkistys ja vapaa-aika, metsän tunnearvot, taloudellinen turvallisuus sekä metsä sijoituskohteena. Imputointiin päädyttiin, koska ilman sitä havaintojen määrä analyyseissä tämän kysymyspatteriston osalta olisi pienentynyt noin 15 prosentilla. Puuttuvien vastusten tarkempi analyysi ja imputointi tehtiin SPSS-tilasto-ohjelman Missing Value Analysis ja Multiple Imputation -moduuleilla. Tavoitemuuttujien imputoinnin jälkeen analyyseissä käytettiin vain niitä havaintoja, joissa oli alun perin korkeintaan 4 puuttuvaa vastausta yhteensä 22:sta tavoiteväittämistä. Näiden osuus oli 8,8 prosenttia. Täydennetyistä vastauksista suurimmalla osalla, 74 prosentilla, oli kysymyspatteristossa vain yksi puuttuva vastaus.

Tavoiteväittämiin saatujen vastausten informaatio tiivistettiin faktorianalyysillä. Tässä vaiheessa havaittiin, että kahden tavoiteväittämän kohdalla kommunaliteetti oli alle 0,2 eli vain pieni osa muuttujan vaihtelusta selittyy muodostettujen faktoreiden avulla. Näiden tavoiteväittämien vaihtelu muodostuu pääosin mittausvirheestä ja kyseisiä väittämiä ei ole mielekästä käyttää. Tämän vuoksi tavoiteväittämät ”Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden metsästykseseen” sekä ”Tonttien ja huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuteni arvoa” jätettiin faktoroinnista pois. Tässä kyselylomakkeessa tavoiteväittämiä ei ryhmitelty selviksi kokonaisuuksiksi, kuten monissa muissa vastaavissa kyselyissä. Selkeä ryhmittely saattaa vaikuttaa vastaajan vastauksiin, jol-

loin vastaukset ovat todennäköisesti myös loogisempia keskenään. Esimerkiksi virkistystä koskeviin väittämiin vastataan samansuuntaisesti. Tämä saattaa selittää osittain tässä työssä havaitut kahden tavoiteväittämän alhaiset kommunaliteetit.

Faktoroinnissa (Maximum-Likelihood, suurimman uskottavuuden menetelmä, ja Varimax-rotatio) kokeiltiin sekä kolmen että neljän faktorin eli tavoiteulottuvuuden muodostamista. Molemmilla tapauksissa tavoiteväittämät latautuivat selvästi eri tavoiteulottuvuuksille ja näille löytyi myös loogiset kuvaukset. Seuraavassa vaiheessa muodostettuja tavoiteulottuvuuksia käytettiin metsänomistajien ryhmittelyyn, mikä tehtiin K-means -ryhmittelyanalyysillä. Metsänomistajaryhmiä muodostettiin 3–5, joista parhaimmaksi todettiin ryhmittely viiteen ryhmään kolmen tavoiteulottuvuuden avulla. Aikaisemmissa tutkimuksissa metsänomistajat on ryhmitelty neljään tavoiteryhmään (esim. Kuuluvainen et al. 1996, Karppinen 2000, Karppinen ym. 2002). Viime aikaisissa tutkimuksissa on havaittu lisäksi viides, ns. epätietoisien metsänomistajien ryhmä (esim. Wiersum et al. 2005, Favada et al. 2009). Lopullisena tuloksena saadut metsänomistuksen tavoiteulottuvuudet sekä tavoiteryhmit on esitetty taulukoissa 2 ja 3. Kaksi ensimmäistä tavoiteulottuvuutta, luonto- ja tunnearvot ja taloudelliset tavoitteet, selittävät vaihtelusta yhteensä yli 45 prosenttia ja kolmas tavoiteulottuvuus enää vajaa 7 prosenttia. Toiminnalliselle tavoiteulottuvuudelle latautuikin vain kolme väittämää, jotka latautuivat vahvasti myös luonto- ja tunnearvo tai taloudellisille tavoiteulottuvuuksille.

Metsänomistajien tavoiteryhmittelyssä suurimman joukon muodostivat monitavoitteiset metsänomistajat, 24,5 prosenttia (taulukko 3, kuva 1). Heille tärkeitä olivat kaikki kolme tavoiteulottuvuutta, joista tärkeimpänä oli metsän tarjoama taloudellinen turva. Tärkeitä olivat myös metsän tarjoamat erilaiset virkistysmahdollisuudet. Seuraavaksi suurimman ryhmän muodostivat virkistyskäyttäjät (22 %), joille metsän tarjoamat virkistys- ja luontoarvot olivat kaikkien tärkeimpiä. Kolmanneksi suurimman ryhmän muodostivat toiminnallisia tavoitteita arvostavat metsänomistajat (21 %), joilla korostuivat metsän tarjoamat työtilaisuudet. Taloudellista turvaa korostavalle metsänomistajaryhmälle (17,1 %) tärkeimpiä asioita olivat metsästä saatavat tulot sekä metsän tuoma taloudellinen turvallisuus. Pienimmän ryhmän muodostivat epätietoiset metsänomistajat (15,4 %), joilla ei ollut selviä metsänomistuksen tavoitteita. Yksittäisistä tavoiteväittämistä heille oli kuitenkin selvästi merkitystä kotitarvepuiden saannilla sekä metsän omistamisen itseisarvolla.

Metsänomistajien tietämystä puukauppaan liittyvästä käsitteistöstä ja termistöstä kartoitettiin viidellätoista kysymyksellä. Kysymyksissä ei mitattu todellista tietämystä, vaan metsänomistajan omaa arviota omasta tietotasosta. Kysymyskohtaisen analyysin lisäksi metsänomistajalle laskettiin tietotasoa kuvaava luku hänen vastaustensa keskiarvosta. Kysymyksissä oli viisiportainen asteikko, joissa vastausvaihtoehdot olivat: 1 ”Tunnen hyvin” 2 ”Tunnen melko hyvin”, 3 ”Tunnen jonkin verran”, 4 ”Tunnen vähän” ja 5 ”En tunne”. Jos vastauksista laskettu keskiarvo jäi alle kahden, luokiteltiin tietotaso hyväksi (29 prosenttia metsänomistajista), keskiarvo välillä 2–3,49 luokiteltiin keskimääräiseksi (52 %) ja keskiarvo vähintään 3,5 luokiteltiin heikoksi tietotasoksi (19 %). Metsänomistajien tietotasosta tarkemmin kappaleissa 3.1.2 ja 3.4.1.

Suomalaisten metsänomistajien taustapiirteitä esitellään kattavasti Suomalainen metsänomistaja 2010 -julkaisussa (Hänninen ym. 2010), joten tässä työssä keskitytään lähinnä tarkastelemaan puukauppaan liittyviä taustapiirteitä. Koska Hännisen ym. (2010) julkaisussa aineisto on kerätty eri otanta-asetelmalla, niin myös tässä raportissa esitellään lyhyesti metsänomistajien taustapiirteitä metsänomistuksen tavoitteiden suhteen (kappale 3.1.1), suuralueittain (kappale 3.1.4) sekä ammattiaseman suhteen (liite).

Taulukko 2. Metsänomistuksen tavoitteista muodostettu kolmen faktorin ratkaisu. Itseisarvoltaan alle 0,3 olevia latauksia ei ole merkitty (n = 1 418).

	Faktorit (tavoiteulottuvuudet)			
	Luonto- ja tunnearvot	Taloudelliset tavoitteet	Toiminnalliset tavoitteet	Kommunaliiteetti
Metsäni tarjoaa minulle kauneuselämyksiä	,778			0,62
Metsäni on minulle paikka, jossa voin hiljentyä ja mietiskellä	,770			0,63
Metsäni tarjoaa minulle ulkoilumahdollisuuksia	,764			0,65
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden hoitaa ja vaalia luonnon monimuotoisuutta	,727			0,58
Metsäni tarjoaa minulle marjastus ja sienestys mahdollisuuksia	,704			0,54
Metsäni on osa vapaa-ajanvietto- tai asuinpaikkani ympäristöä	,674			0,52
Metsäni on minulle luonnonsuojelun kohde	,664			0,46
Metsäni kautta olen yhteydessä kotiseutuuni	,606			0,45
Metsäni tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuteni varalle		,840		0,75
Metsäni tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle		,821		0,71
Metsäomaisuuteni on inflaatiolta suojattua varallisuutta		,682		0,53
Metsäni on minulle suurten hankintojen rahoituslähde		,671	,328	0,56
Metsäni on minulle sijoituskohde		,644		0,44
Metsäni tarjoaa minulle säännöllisiä tuloja kulutukseen		,606	,465	0,59
Metsäomaisuuteni parantaa luotonsaantimahdollisuuksiani		,603		0,44
Metsäni muodostaa perinnön omaisilleni	,307	,541		0,39
Metsämaan omistamisella on minulle itseisarvoa	,412	,416		0,34
Metsäni tarjoaa minulle työtuloja		,401	,556	0,48
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden metsänhoitotöiden tekemiseen	,376		,459	0,37
Metsästäni saan kotitarvepuut	,373		,420	0,34
Ominaisarvo	4,74	4,28	1,37	10,38
Faktoreiden selitysosuus kokonaisvaihtelusta, %	23,7	21,4	6,8	51,9
Cronbachin Alpha	0,899	0,885	0,664	

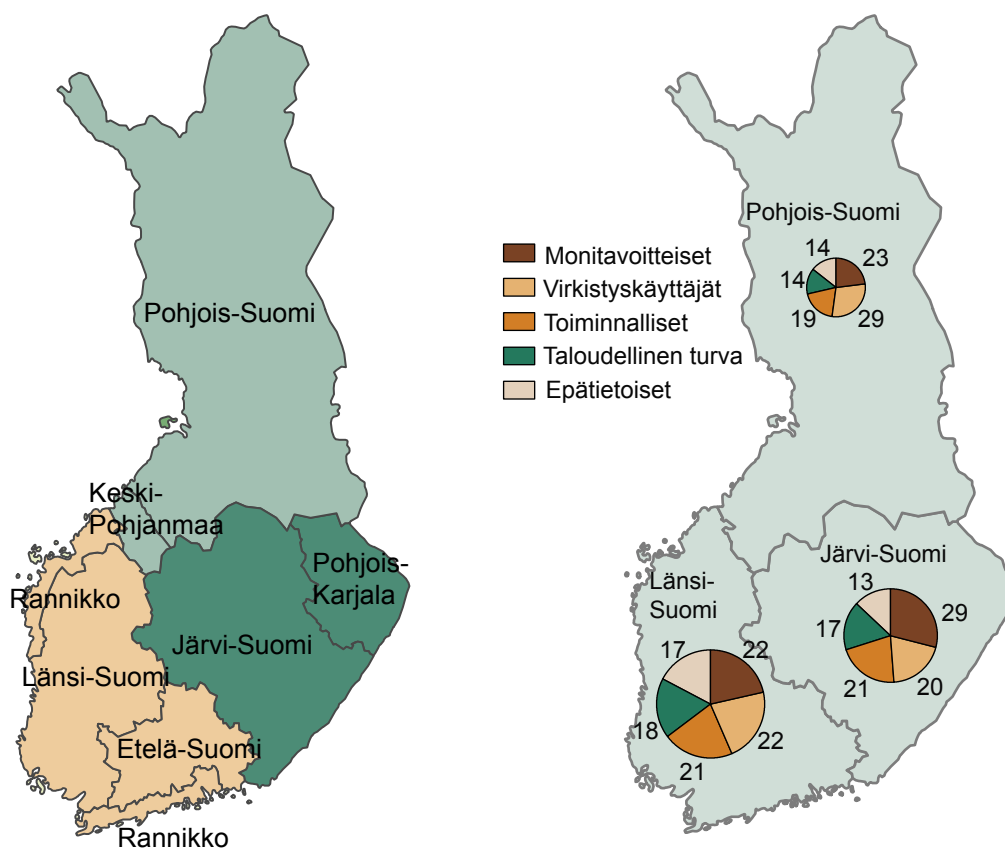
Muodostettuja metsänomistajien tavoite- ja tietotasoryhmiä käytetään tulosten esittelyssä ja ristiintaulukoinneissa yhtenä taustamuuttujana. Tulokset esitellään metsänomistajien tavoiteryhmien lisäksi koko maalle. Aineiston pienuuden vuoksi tulosten esittäminen metsänomistajien liittoittain ei ole mielekäästä. Tämän vuoksi metsänomistajien liittoja yhdistelemällä muodostettiin kolme suuraluetta, joiden rajaus on esitetty kuvassa 1. Samassa kuvassa on myös esitetty metsänomistajien tavoiteryhmien osuudet suuralueittain.

Aineistosta lasketut tulokset esitetään prosenttiosuuksin ja keskiarvoin. Puukaupan käynnistymisen kysymysosiossa vastaajaa pyydettiin arvioimaan vaihtoehtojen todennäköisyyksiä sekä lisäksi valitsemaan annetuista vaihtoehtoista kolme tärkeintä. Näistä laskettiin vaihtoehtojen suhteellis-

ten osuuksien lisäksi pisteytetty summa-arvo eli ns. *Borda score* (de Borda 1781). Menetelmässä vaihtoehdot saavat tärkeysjärjestyksen mukaan erisuuruisen pistemäärän, mikä lasketaan yhteen yli koko aineiston. Tässä työssä vastaajan valitsema tärkein vaihtoehto sai 3 pistettä, toiseksi tärkein kaksi ja kolmanneksi tärkein yhden pisteen muiden saadessa nolla pistettä. Suuri summa-arvo kuvaa vaihtoehdon tärkeyttä vastaajajoukossa. Tällä menetelmällä laskettu tärkeysjärjestys voi luonnollisesti olla hivenen erilainen kuin suhteellisten osuuksien perusteella laskettu.

Taulukko 3. Metsänomistajien tavoiteryhmät K-means ryhmittelyanalyysin perusteella. Luvut ovat faktoriavaruudessa olevien ryhmien keskipisteiden koordinaatteja (n = 1 418).

Metsänomistajaryhmät	Osuus, %	Faktorit (tavoiteulottuvuudet)		
		Luonto- ja tunnearvot	Taloudelliset tavoitteet	Toiminnalliset tavoitteet
Monitavoitteiset	24,5	0,594	0,940	0,424
Virkistyskäyttäjät	22,0	0,982	-0,676	-0,399
Toiminnalliset	21,0	-0,269	-0,431	0,688
Taloudellinen turva	17,1	-0,883	0,808	-0,425
Epätietoiset	15,4	-0,997	-0,840	-0,571
F-arvo		707,95	654,90	242,66
Merkitsevyys		0,000	0,000	0,000

Kuva 1. Metsänomistajien liitot (vasemmalla) ja niistä muodostetut kolme suuraluetta (oikealla) sekä eri metsänomistajien tavoiteryhmien osuudet suuralueittain. Ympyröiden koko on suhteessa kyselytutkimukseen vastanneiden lukumäärään. Luvut kuvissa ovat prosenttiosuuksia.

3 Tulokset

3.1 Metsänomistuksen taustapiirteitä

3.1.1 Metsänomistuksen tavoitteisiin liittyviä taustapiirteitä

Joka neljäs metsänomistaja kuuluu monitavoitteisten ryhmään (taulukko 4). Nuorissa on monitavoitteisia metsänomistajia keskimääräistä vähemmän. Tilan hallintatavoista yhtymissä ja perikunnissa on monitavoitteisia metsänomistajia keskimääräistä vähemmän. Maaseudulla asuvista on monitavoitteisia keskimääräistä selvästi enemmän ja muilla asuinpaikoilla keskimääräistä selvästi vähemmän. Maa-/metsätalousyrittäjien keskuudessa monitavoitteisia metsänomistajia on selvästi keskimääräistä enemmän.

Noin joka viides metsänomistaja kuuluu joko virkistyskäyttäjiin tai toiminnallisiin metsänomistajiin. Etenkin naisissa, perikunnissa ja suurissa kaupungeissa on paljon aineettomia hyötyjä korostavia virkistyskäyttäjiä. Selvästi keskimääräistä vähemmän virkistyskäyttäjiä on maaseudulla asuvien sekä maa-/metsätalousyrittäjien joukossa. Muissa ammattiasemissa työskentelevien ja iäkkäiden joukossa virkistyskäyttäjien osuus on keskimääräistä suurempi.

Taulukko 4. Metsänomistajiin liittyviä taustapiirteitä metsänomistuksen tavoiteryhmiin suhteen (n = 1 084–1 409). Prosenttiosuudet summautuvat sataan riveittäin.

	Monitavoitteiset	Virkistyskäyttäjät	Toiminnalliset	Taloudellinen turva	Epätietoiset
Prosenttia metsänomistajista					
Sukupuoli ***					
mies	25	19	24	17	15
nainen	22	31	12	17	18
Ikä ***					
alle 40-vuotias	15	16	26	30	13
40–59-vuotias	26	18	27	17	12
vähintään 60-vuotias	24	26	16	17	17
Tilan hallintatapa ***					
perheomistus	27	21	22	17	13
yhtymä	16	24	18	16	26
perikunta	17	36	14	10	23
useita	23	15	22	33	7
Asuinpaikka ***					
maaseutu	31	16	27	15	11
taajama/pieni kaupunki	16	27	18	18	21
kaupunki 20 000–100 000 asukasta	19	25	12	21	23
kaupunki, yli 100 000 asukasta	10	42	6	21	21
Ammattiasema ***					
Palkansaaja	21	23	22	17	17
Maa-/metsätalousyrittäjä	36	7	32	16	9
Muu yrittäjä	16	29	18	22	15
Eläkeläinen	23	27	16	16	18
Muu	20	29	12	27	12
Keskimäärin	25	22	21	17	15

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

Toiminnallisia tavoitteita korostavien metsänomistajien osuus on maa-/metsätalousyrittäjien sekä maaseudulla asuvien joukossa keskimääräistä suurempi. Sen sijaan kaupungeissa ja taajamissa asuvat sekä naiset kuuluvat harvemmin toiminnallisiin metsänomistajiin. Myös iäkkäissä on keskimääräistä vähemmän toiminnallisia metsänomistajia.

Taloudellista turvaa korostaviin kuuluu noin joka kuudes metsänomistaja. Heidän osuus on suuri varsinkin nuorissa ja työelämän ulkopuolella (ammattiasema muut) olevissa metsänomistajissa. Heillä on myös keskimääräistä useammin useita eri tilojen hallintatapoja. Perikunnissa taloudellista turvaa korostavia metsänomistajia on keskimääräistä vähemmän.

Epätietoiseiin kuuluu 15 prosenttia metsänomistajista. Yhtymissä ja perikunnissa sekä taajamissa ja kaupungeissa heidän osuus on keskimääräistä suurempi. Maa-/metsätalousyrittäjistä noin joka kymmenes kuuluu epätietoiseiin metsänomistajiin. Eläkeläisten ja palkansaajien joukossa epätietoisia metsänomistajia on keskimääräistä enemmän.

3.1.2 Metsänomistajien puukaupan tietotasoon liittyviä taustapiirteitä

Metsänomistajista noin puolella on keskimääräiset tiedot puukauppaan liittyvistä käsitteistä ja termistöstä (taulukko 5). Vajaalla kolmasosalla on hyvät tiedot ja joka viidennellä heikot tiedot. Kaikissa taustapiirteissä on myös tilastollisesti merkitsevä ero, mikä on havaittavissa eritoten tietotasojen hyvä ja heikko välillä. Keskimääräisessä tietotasossa on pääsääntöisesti suhteellisissa osuuksissa vain muutaman prosenttiyksikön eroja.

Miehillä ja naisilla tietotasot menevät ristiin. Miehistä joka kolmannella on hyvä tietotaso ja naisista joka kolmannella heikko. Sen sijaan molemmilla on noin puolella keskimääräinen tietotaso. Iän suhteen tarkasteltuna tietotaso heikkenee mitä vanhemmasta metsänomistajasta on kyse. Vähintään 60-vuotiaista, joita metsänomistajista on suurin osa, joka neljännellä on heikko tietotaso.

Ammattiryhmittäisessä tarkastelussa maa-/metsätalousyrittäjät poikkeavat selvästi muista ammattiryhmistä, sillä heistä lähes puolella on hyvä tietotaso ja vain neljällä prosentilla heikko. Eläkeläisistä sekä palkansaajista vain noin joka neljännellä on hyvä tietotaso.

Tilalla asuvilla metsänomistajilla on selvästi parempi tietotaso kuin tilan ulkopuolella asuvilla ja myös tilan sijaintikunnassa asuvilla on parempi tietotaso kuin tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvilla. Tämä näkyy myös siinä, että suurissa kaupungeissa asuvista vain joka kymmenennellä on hyvä tietotaso ja joka kolmannella heikko. Sen sijaan pienissä kaupungeissa ja taajamissa asuvista joka neljännellä on hyvä tietotaso ja maaseudulla asuvista jopa yli kolmanneksella.

Lähes puolella niistä metsänomistajista, joilla on useita tilojen hallintatapoja on hyvä tietotaso ja perheomistuksessa olevien tilojen omistajista vajaalla kolmanneksella. Perikunnista yli kolmanneksella on heikko tietotaso ja noin puolella keskimääräinen. Metsänomistajista, joilla on puunostajan kanssa jonkinasteinen yhteistyösopimus puun myynnistä, lähes puolella on hyvä tietotaso ja vajaalla kymmenyksellä heikko. Sen sijaan metsänomistajat, joilla ei ole yhteistyösopimusta, vain vajaalla neljänneksellä on hyvä tietotaso.

Monitavoitteisilla ja toiminnallisilla metsänomistajilla on muita tavoiteryhmiä selvästi parempi tietotaso ja heistä vain joka kymmenennellä on heikko tietotaso. Sitä vastoin virkistyskäyttäjillä ja epätietoisilla on muita ryhmiä selvästi heikompi tietotaso. Suuralueittain tarkasteltuna Järvi-Suomalaisilla metsänomistajilla on muuta maata parempi tietotaso ja Länsi-Suomalaisilla muuta maata heikompi.

Taulukko 5. Metsänomistajiin liittyviä taustapiirteitä puukaupan käsitteistön tietotason mukaan (n = 697–1 409). Prosenttiosuudet summautuvat sataan riveittäin.

	Tietotaso puukaupan termistöä		
	Hyvä	Keskimääräinen	Heikko
	Prosenttia metsänomistajista		
Sukupuoli ***			
mies	34	52	14
nainen	13	51	36
Ikä ***			
alle 40-vuotias	37	56	7
40–59-vuotias	35	51	14
vähintään 60-vuotias	23	52	25
Ammattiasema ***			
palkansaaja	25	55	20
maa-/metsätalousyrittäjä	47	49	4
muu yrittäjä	29	47	24
eläkeläinen	24	51	25
muu	22	54	24
Asuinpaikan sijainti ***			
tilalla	36	51	13
muualla tilan sijaintikunnassa	28	50	22
tilan sijaintikunnan ulkopuolella	17	55	28
Asuinympäristö nykyisin ***			
maaseutu	35	51	14
taajama/pieni kaupunki	24	53	23
kaupunki 20 000–100 000 asukasta	24	53	23
kaupunki, yli 100 000 asukasta	11	52	37
Tilan hallintatapa ***			
perheomistus	30	52	18
yhtymä	23	59	18
perikunta	15	49	36
useita	49	47	4
Puukauppasopimus ***			
on	48	44	8
ei	24	54	22
Tavoiteryhmä ***			
monitavoitteiset	42	48	10
virikistyskäyttäjät	22	50	28
toiminnalliset	31	59	10
taloudellinen turva	29	51	20
epätietoiset	16	52	32
Suuralue ***			
Järvi-Suomi	34	51	15
Länsi-Suomi	25	52	23
Pohjois-Suomi	27	55	18
Keskimäärin	29	52	19

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

3.1.3 Puukauppasopimusasiakkuuteen liittyviä taustapiirteitä

Kyselyyn vastanneista joka viidennellä oli jonkinasteinen puukauppasopimus metsäyhtiön kanssa. Puukauppasopimuksella tarkoitettiin kyselyssä puunostajan kanssa solmittua jonkin muotoista yhteistyösopimusta puun myynnistä. Eri puunostajilla on eri asteisia sopimusmuotoja, joiden nimikkeitä ovat mm. metsäpalvelu-, jäsenetu- ja yhteistyösopimus. Metsänomistajien liitoittain tarkasteltuna eniten puukauppasopimuksen omaavia metsänomistajia oli Järvi-Suomessa (25 %) ja vähiten Pohjois-Suomessa (13 %). Suuralueittain tarkasteltuna metsänomistajilla on eniten puukauppasopimuksia Järvi-Suomessa (24 %) ja vähiten Pohjois-Suomessa (15 %).

Puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat eroavat selvästi niistä metsänomistajista, joilla ei ole puukauppasopimusta sukupuolen, ammattiaseman, asuinpaikan sijainnin, puukaupan teon ja tavoiteryhmän suhteen (taulukko 6). Miehistä joka viidennellä on puukauppasopimus ja naisista noin joka seitsemännellä. Puukauppasopimuksen omaavien ryhmässä on suhteellisesti yhtä paljon maa-/metsätalousyrittäjiä ja eläkeläisiä. Maa-/metsätalousyrittäjistä joka kolmannella on puukauppasopimus ja heillä on suhteellisesti selvästi enemmän sopimuksia kuin muilla ryhmillä. Eläkeläisistä vain noin 16 prosentilla on puukauppasopimus ja he ovatkin määrällisesti selvästi suurin ryhmä niiden metsänomistajien joukossa, joilla ei ole puukauppasopimusta.

Tilalla asuvista noin joka neljännellä on puukauppasopimus ja tilan ulkopuolella asuvista vain noin joka kuudennella. Selvin ero on tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvien metsänomistajien keskuudessa. Heistä vain noin joka seitsemännellä on puukauppasopimus. Puukauppasopimuksen omaavien joukossa joka viides asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella ja niiden metsänomistajien joukossa, joilla ei ole puukauppasopimusta, lähes joka kolmas asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella.

Keskimäärin 70 prosenttia metsänomistajista oli tehnyt puukaupan viimeisen viiden vuoden aikana. Puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat myivät puuta keskimääräistä selvästi todennäköisemmin, vain joka kymmenes ei ollut tehnyt puukauppaa. Myös ne metsänomistajat, joilla ei ole puukauppasopimusta olivat myyneet ahkerasti puuta, heistä lähes kaksi kolmesta oli tehnyt puukaupan viimeisen viiden vuoden aikana.

Suurin yksittäinen tavoiteryhmä puukauppasopimusasiakkaiden joukossa ovat monitavoitteiset metsänomistajat noin kolmanneksen osuudella. Keskimääräistä useammin puukauppasopimus on monitavoitteisilla (30 %), virkistyskäyttäjillä (24 %) sekä epätietoisilla metsänomistajilla (22 %). Taloudellista turvaa korostavista ja toiminnallisista metsänomistajista vain noin joka kymmenennellä on sopimus.

Tarkasteltaessa metsätiloihin liittyviä taustapiirteitä, puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat eroavat selvästi metsänomistajista, joilla ei ole puukauppasopimusta metsäpinta-alan, rekisteritilojen lukumäärän, metsäomaisuuden hajautuneisuuden sekä voimassa olevan metsäsuunnitelman osalta (taulukko 7). Voimassa olevalla metsäsuunnitelmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä korkeintaan 10-vuotta vanhaa suunnitelmaa.

Puukauppasopimuksen omaavilla metsänomistajilla on metsää lähes puolet enemmän, keskimäärin enemmän rekisteritiloja ja myös todennäköisemmin metsää useamman kunnan alueella kuin metsänomistajilla, joilla ei ole puukauppasopimusta. Keskimäärin joka viidennellä metsänomistajalla on metsää useamman kunnan alueella. Näistä metsänomistajista vajaalla kolmanneksella

Taulukko 6. Metsänomistajiin liittyvät taustapiirteet puukauppasopimusasiakkuuden perusteella (n = 703–1 390). Prosenttiosuudet summautuvat sataan sarakkeittain kunkin taustapiirteen kohdalla.

	On puukauppa- sopimus	Ei ole puukauppa- sopimusta
Ikä, keskimäärin, vuotta*	58	60
Asuinpaikan etäisyys tilalta, km*	84	107
Prosenttia metsänomistajista		
Sukupuoli***		
mies	83	75
nainen	17	25
Peruskoulutus		
kansakoulu	49	52
peruskoulu	31	26
ylioppilastutkinto	20	22
Ammattikoulutus		
ei tutkintoa	27	32
ammattikoulu	46	37
ammattikorkeakoulu	15	19
akateeminen	12	12
Ammattiasema***		
palkansaaaja	27	33
maa-/metsätalousyrittäjä	33	15
muu yrittäjä	4	6
eläkeläinen	33	43
muu	3	3
Asuinpaikan sijainti***		
tilalla	56	46
muualla tilan sijaintikunnassa	25	23
tilan sijaintikunnan ulkopuolella	19	31
Asuinympäristö nykyisin		
maaseutu	61	55
taajama/pieni kaupunki	15	20
kaupunki 20 000–100 000 asukasta	15	15
kaupunki, yli 100 000 asukasta	9	10
Asuinympäristö lapsuudessa		
maaseutu	85	85
taajama/pieni kaupunki	9	9
kaupunki 20 000–100 000 asukasta	3	4
kaupunki, yli 100 000 asukasta	3	2
Tehnyt puukaupan 2005–2009***		
kyllä	90	64
ei	10	36
Tavoiteryhmä***		
monitavoitteiset	36	21
virkestyskäyttäjät	24	20
toiminnalliset	9	17
taloudellinen turva	12	25
epätietoiset	19	17
Keskimäärin	20	80

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

Taulukko 7. Metsätiloihin liittyvät taustapiirteet puukauppasopimusasiakkuuden perusteella (n = 1 214–1 379). Prosenttiosuudet summautuvat sataan sarakeittain kunkin taustapiirteiden kohdalla.

	On puukauppasopimus	Ei ole puukauppasopimusta
Metsää keskimäärin, hehtaaria***	81	44
Rekisteritilojen lukumäärä keskimäärin, kpl***	3,5	2,3
Kuinka monessa kunnassa keskimäärin on rekisteritiloja***1)	1,4	1,3
Prosenttia metsänomistajista		
Omistaa metsää useammassa kunnassa***		
kyllä	28	17
ei	72	83
Tilojen hallintatapa**		
perheomistus	73	76
yhtymä	8	10
perikunta	11	10
useita hallintamuotoja	8	4
Jäseniä yhtymässä keskimäärin	(n = 44) 2,9	(n = 133) 4,1
Jäseniä perikunnassa keskimäärin	(n = 34) 4,0	(n = 136) 3,6
Tilojen saanto*		
perintö tai lahja	28	34
osto sukulaisilta	38	36
osto vapailta markkinoilta	7	10
useita saantoja	26	19
muu	1	1
Tilalla voimassa oleva metsäsuunnitelma***		
kyllä	71	53
ei	29	47

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

1) Vain havainnot, joissa kuntien lukumääräksi ilmoitettu korkeintaan kymmenen

Kuva: Pekka Hyvönen

on puukauppasopimus. Vastaavasti yhden kunnan alueella metsää omistavista metsänomistajista vajaalla viidenneksellä on puukauppasopimus.

Keskimääräistä todennäköisemmin puukauppasopimus on myös perikunnilla ja metsänomistajilla, joilla on useita tilojen hallintamuotoja. Jopa reilulla kolmanneksella useiden hallintamuotojen metsänomistajista on puukauppasopimus. Keskimääräistä harvemmin puukauppasopimus on yhtymillä, joista se on noin joka kuudennella. Keskimäärin 60 prosentilla metsänomistajista on voimassa oleva metsäsuunnitelma. Näistä joka neljännellä on myös puukauppasopimus.

3.1.4 Metsänomistajat suuralueilla

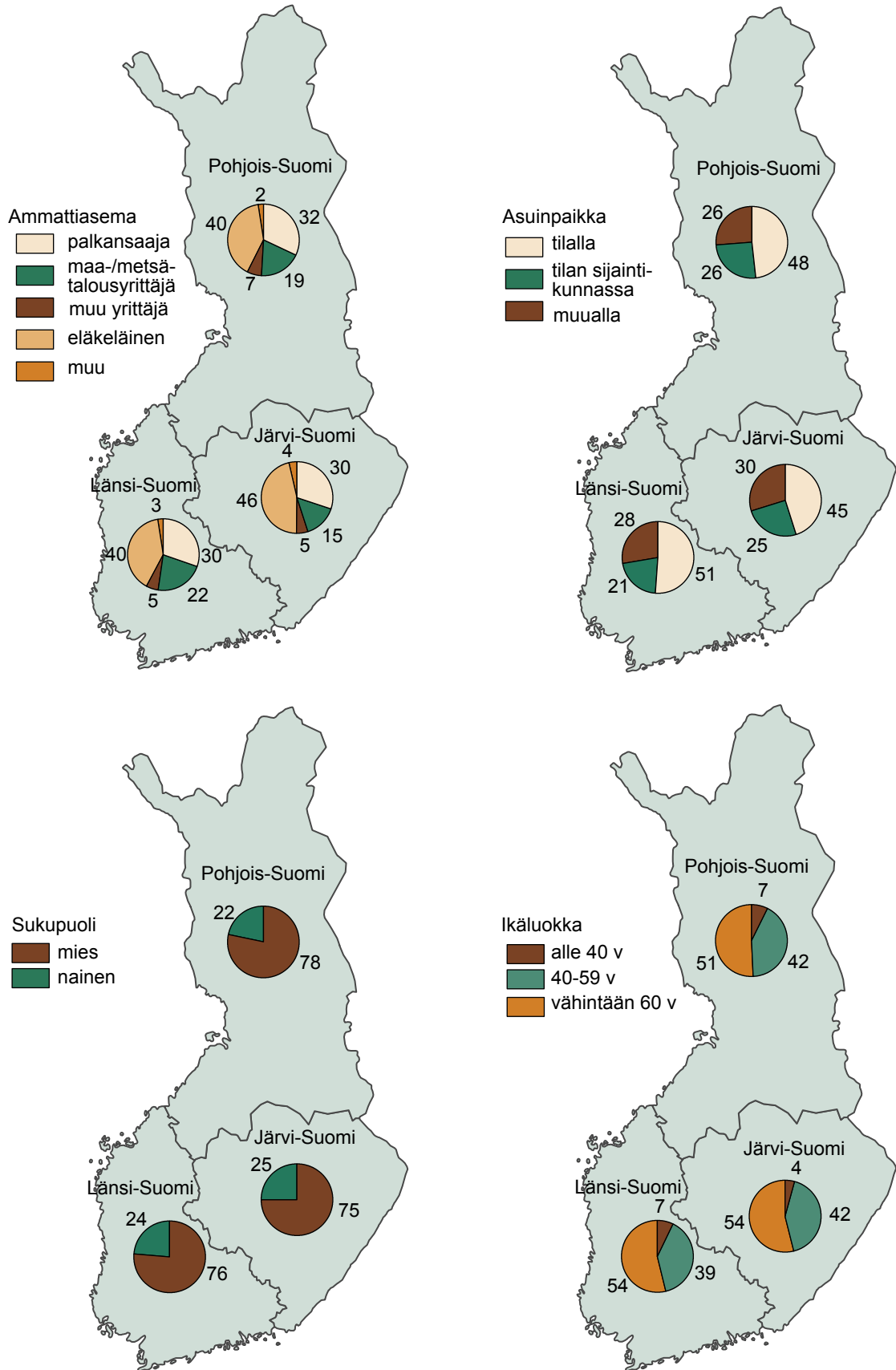
Lähes joka kolmas metsänomistaja on palkansaaaja, alueellisesti tässä ei ole juurikaan eroa (kuva 2). Selvin alueellisesti näkyvä ero ammattiaseman suhteen on maa-/ metsätalousyrittäjien joukossa. Länsi-Suomessa heitä on selvästi eniten (22 %) ja Järvi-Suomessa vähiten (15 %). Sen sijaan eläkeläismetsänomistajia on Järvi-Suomessa muita alueita enemmän, 46 prosenttia. Koko Suomessa heitä on keskimäärin 42 prosenttia ja he ovat selvästi suurin omistajaryhmä.

Järvi-Suomessa asutaan muuta maata harvemmin ja Länsi-Suomessa muuta maata useammin tilalla (kuva 2). Keskimäärin lähes puolet metsänomistajista asuu tilalla ja lähes joka neljäs muualla tilan sijaintikunnassa. Reilu neljännes asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella. Miehien ja naisten osuuksissa suuralueilla on vain vähäisiä eroja. Myös ikäluokkajakauma on suuralueilla hyvin samankaltainen. Länsi-Suomessa 40–59-vuotiaiden osuus on hivenen pienempi kuin muualla maassa ja Järvi-Suomessa alle 40-vuotiaiden osuus on muuta maata pienempi. Pohjois-Suomessa vähintään 60-vuotiaiden osuus on muuta maata pienempi.

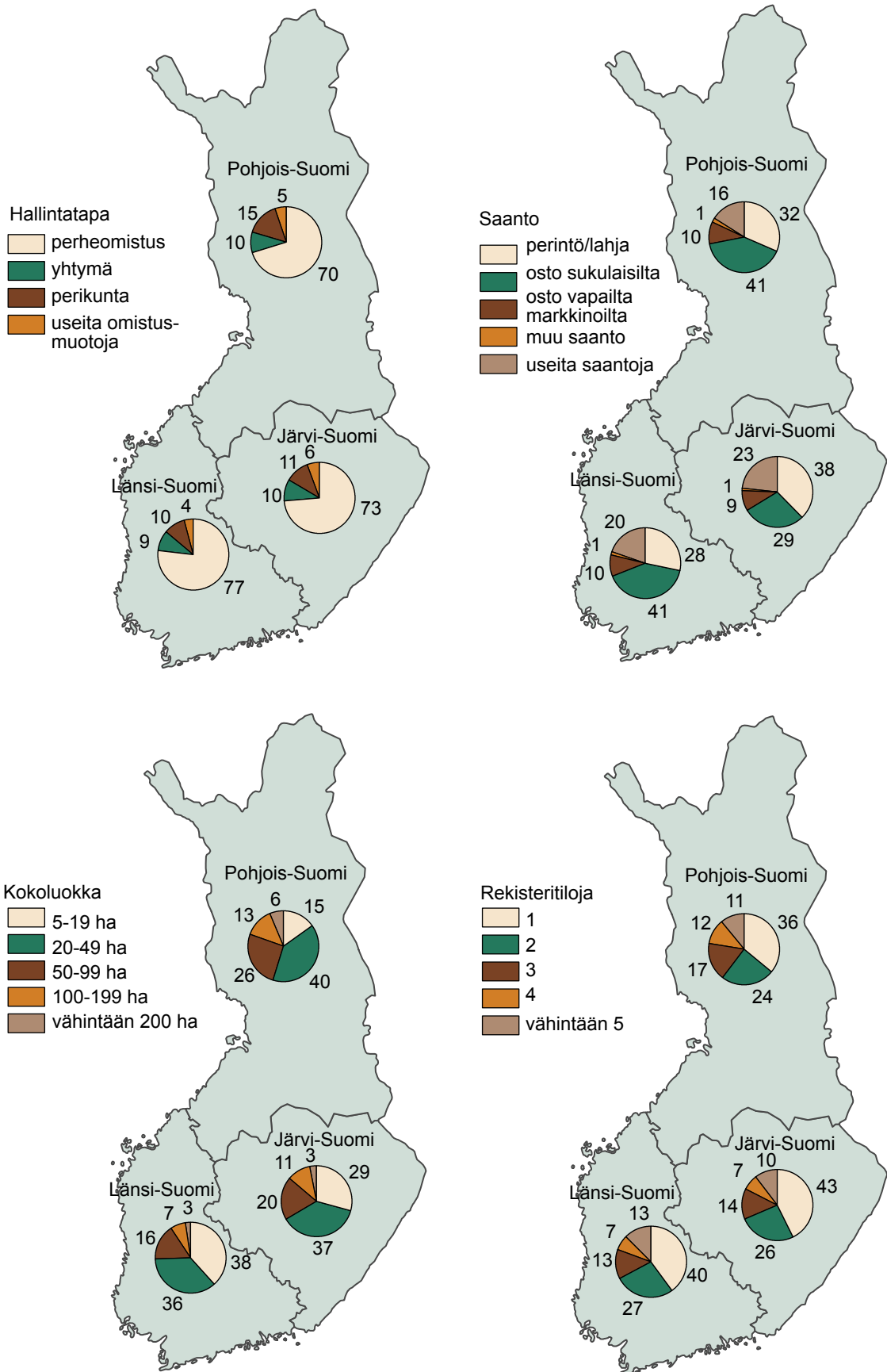
Perheomistus on yleisin tilojen hallintatapa Suomessa, keskimäärin 75 % tiloista (kuva 3). Länsi-Suomessa perheomistus on muuta maata yleisempää. Yhtymien osuus on koko maassa lähes samaa 10 prosentin luokkaa. Sen sijaan perikuntien osuus on Pohjois-Suomessa muuta maata yleisempää. Keskimäärin 5 prosenttia vastaajista on ilmoittanut hallitsemillaan tiloillaan olevan enemmän kuin yksi hallintatapa.

Selvimmän alueelliset erot näkyvät tilojen saantotavoissa ja kokoluokissa (kuva 3). Keskimäärin joka kolmas metsänomistaja on saanut tilan haltuunsa perintönä tai lahjana. Järvi-Suomessa näiden tilojen osuus on muuta maata suurempi ja Länsi-Suomessa pienempi. Keskimäärin noin joka kolmas metsänomistaja ilmoitti tilan saantotavaksi sukulaisten välisen tilakaupan, Järvi-Suomessa näiden osuus on selvästi muuta maata pienempi. Tilojen saantotavoista osto vapailta markkinoilta sekä muu saanto, ovat jakaantuneet tasaisesti eri suuralueilla. Sen sijaan Järvi-Suomessa on selvästi muuta maata enemmän metsänomistajia, joilla on useita tilojen saantotapoja.

Pohjois-Suomessa on suhteellisesti tarkasteltuna selvästi muuta maata enemmän metsäpinta-alaltaan isoja tiloja. Vähintään sadan hehtaarin tiloja on lähes viidennes. Järvi-Suomessa niitä on 14 prosenttia ja Länsi-Suomessa 10 prosenttia. Alle 50 hehtaarin tilojen osuus on Järvi-Suomessa ja Pohjois-Suomessa lähes yhtä suuri, noin 65 prosenttia. Länsi-Suomessa peräti kolme neljästä tilasta on metsäpinta-alaltaan alle 50 hehtaaria.

Kuva 2. Suuralueittain tarkasteltuna metsänomistajien taustapiirteitä ammattiaseman (vasen ylä), asuinpaikan (oikea ylä), sukupuolen (vasen ala) ja ikäluokan (oikea ala) perusteella. Luvut kuvissa ovat prosenttiosuuksia.

Kuva 3. Suuralueittain tarkasteltuna tilojen taustapiirteitä hallintatavan (vasen ylä), saannon (oikea ylä), kokoluokan (vasen ala) ja rekisteritilojen lukumäärän (oikea ala) perusteella. Luvut kuvissa ovat prosenttiosuuksia.

3.2 Puunmyyntikäyttäytyminen

3.2.1 Puuta myyneet ja myyntiaikomukset

Kaikkiaan 70 prosenttia metsänomistajista ilmoitti tehneensä puukauppoja ajanjaksolla 2005–2009 (taulukko 8). Taustaryhmittäin tarkasteltuna, oliko myynyt puuta vai ei, lähes kaikkien välillä on tilastollisesti merkitsevä ero. Miehet, maa-/metsätalousyrittäjät, tilalla asuvat ja puukauppasopimuksen omaavat sekä Järvi-Suomessa asuvat metsänomistajat ovat tehneet puukaupan keskimääräistä selvästi todennäköisemmin. Tehdyn puukaupan todennäköisyys pienenee idästä länteen sekä etelästä pohjoiseen. Puukauppasopimusasiakkaista jopa 90 prosenttia on tehnyt puukaupan. Nykyisellä asuinympäristöllä ei ole suurta vaikutusta puun myyntiin, joskin taajamissa ja suurissa kaupungeissa asuvista keskimääräistä harvemmat ovat tehneet puukaupan. Metsänomistuksen tavoiteryhmistä monitavoitteiset, toiminnalliset ja taloudellista turvaa korostavat metsänomistajat ovat tehneet puukaupan keskimääräistä todennäköisemmin. Epätietoisista vajaa puolet on tehnyt puukaupan. Metsänomistajat, joilla on useita tilojen hallintatapoja, ovat toteuttaneet puukaupan selvästi keskimääräistä useammin. Sen sijaan perikuntien jäsenet ovat selvästi muita omistusmuotoja todennäköisemmin olleet tekemättä puukauppoja. Tilastollisesti merkitsevä ero on myös metsäpinta-alalla sekä metsäsuunnitelman omistuksella. Metsänomistajista, joilla on voimassa oleva metsäsuunnitelma, noin 80 prosenttia on tehnyt puukaupan ja vastaavasti suunnitelman omistamattomista vajaan 60 prosenttia. Myös ne, joilla on vanhentunut metsäsuunnitelma ovat tehneet keskimääräistä todennäköisemmin puukaupan. Mitä suurempi on metsäpinta-ala sitä todennäköisemmin metsänomistaja on tehnyt puukaupan. Alle 20 hehtaaria omistavista kaupan on tehnyt noin puolet ja 100–199 hehtaaria omistavista lähes kaikki.

Vajaa puolet metsänomistajista on tehnyt pystykaupan ja vajaa kolmannes hankintakaupan (taulukko 8). Hankintakaupan tehneet ovat keskimäärin vuoden nuorempia kuin pystykaupan tehneet ja heillä on myös hivenen enemmän metsää. Maa-/metsätalousyrittäjät ovat tehneet keskimääräistä yleisemmin sekä pysty- että hankintakaupan. Tilalla asuvista puolet on tehnyt pystykaupan ja joka kolmas hankintakaupan. Tilan ulkopuolella asuvista keskimääräistä harvempi on tehnyt hankintakaupan. Metsänomistajat, joilla on useita tilan hallintatapoja ovat tehneet selvästi keskimääräistä enemmän sekä pysty- että hankintakauppoja ja perikunnat keskimääräistä vähemmän. Myös monitavoitteiset sekä toiminnalliset metsänomistajat ovat käyttäneet keskimääräistä enemmän molempia kauppatapoja. Keskimääräistä useammat metsänomistajat Pohjois-Suomessa ovat tehneet hankintakaupan ja Järvi-Suomessa pystykaupan.

Yli puolet metsänomistajista aikoo myydä puuta tulevien viiden vuoden aikana (2010–2014) ja noin joka kymmenes ei (taulukko 8). Joka kolmas ei vielä osaa sanoa myyntiaikeitaan. Puuta myyvistä joka neljäs aikoo myydä aikaisempaa enemmän, joka kolmas saman verran ja vajaa puolet aikaisempaa vähemmän. Naiset ovat selvästi miehiä epäilevämpiä puukaupan teon suhteen. Maa-/metsätalousyrittäjät aikovat myydä puuta keskimääräistä todennäköisemmin. Myös palkansaajat ja muut yrittäjät myyvät puuta keskimääräistä todennäköisemmin, mutta heidän joukossaan on myös paljon toistaiseksi empiviä. Eläkeläisistä lähes 40 prosenttia ei osannut arvioida myyntiaikeitaan. Asuinpaikan suhteen tilalla ja maaseudulla sekä myös keskikokoisissa kaupungeissa asuvien joukossa on keskimääräistä enemmän puun myyntiä aikovia. Puolet tilan ulkopuolella asuvista aikovat myydä puuta. Metsänomistajat, joilla on useita tilojen hallintatapoja ja joilla on puukauppasopimus ovat todennäköisimpiä puun myyjiä. Heistä noin 70 prosenttia aikoo tehdä puukaupan. Heidän joukossaan on myös vähiten niitä, jotka eivät aio tehdä puukauppoja lähitulevaisuudessa tai jotka empivät myyntiaikeitaan. Monitavoitteisten, toiminnallisten ja taloudellista

Taulukko 8. Metsänomistajien ja tilojen taustapiirteitä puukauppakäyttäytymisen suhteen (n = 1 149 –1 493). ”Tehnyt puukaupan” ja ”Aikoo tehdä puukaupan” -sarakeissa myös taustaryhmien välisten erojen tilastollinen merkitsevyys.

	Tehnyt puukaupan	Tehnyt pystykaupan	Tehnyt hankintakaupan	Aikoo tehdä puukaupan		
				Kyllä	Ei	Ei osaa sanoa
Ikä, vuotta	58	58	57	57	62	63
Metsää, hehtaaria	62	69	72	63	30	37
Prosenttia metsänomistajista						
Sukupuoli	***			***		
mies	73	49	31	61	12	27
nainen	57	33	14	40	19	41
Ammattiasema	***			***		
palkansaaja	68	42	25	61	12	27
maa-/metsätalousyrittäjä	82	61	45	74	8	18
muu yrittäjä	66	44	23	60	15	25
eläkeläinen	66	42	20	45	16	39
muu	69	35	30	44	15	41
Asuinpaikan sijainti	***			***		
tilalla	74	51	34	62	10	27
muualla tilan sijaintikunnassa	66	42	25	51	14	35
tilan sijaintikunnan ulkopuolella	65	40	17	50	19	31
Asuinympäristö nykyisin	**			***		
maaseutu	72	49	35	61	11	28
taajama/pieni kaupunki	64	40	17	47	17	36
kaupunki 20 000 – 100 000 asukasta	70	48	21	59	12	29
kaupunki, yli 100 000 asukasta	65	32	11	44	23	33
Tilan hallintatapa	***			***		
perheomistus	71	47	28	59	12	29
yhtymä	70	39	25	48	20	32
perikunta	56	32	15	40	18	42
useita	84	63	36	68	6	26
Puukauppasopimus	***			***		
on	90	71	43	71	7	22
ei	64	39	23	52	15	33
Tavoiteryhmä	***			***		
monitavoitteiset	81	58	39	68	5	27
virkistyskäyttäjät	58	34	17	45	22	33
toiminnalliset	80	53	41	65	9	26
taloudellinen turva	76	56	27	64	7	29
epätietoiset	49	32	12	39	24	37
Suuralue	***					
Järvi-Suomi	75	54	27	58	11	31
Länsi-Suomi	67	42	26	56	15	29
Pohjois-Suomi	62	33	30	51	14	35
Keskimäärin	70	47	28	56	13	30

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

turvaa korostavien metsänomistajien joukossa on selvästi keskimääräistä enemmän puukauppaa aikovia.

Noin 4 prosenttia puuta myyneistä ei vastannut kysymykseen kauppatavasta. Eniten käytetty kauppamuoto on pystykauppa, jonka on tehnyt 66 prosenttia metsänomistajista (taulukko 9). Hankintakaupan on puolestaan tehnyt 40 prosenttia metsänomistajista. Metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppaa on käyttänyt vajaa puolet ja puunostajan kanssa suoraan on asioinut yli puolet puukaupan tehneistä. Vaikka puukauppasopimusasiakkaista 90 prosenttia on tehnyt puukaupan, niin vain noin 60 prosenttia näistä on käyttänyt puunostajan puukauppasopimuksia. Suurin osa metsänomistajista on tehnyt kauppoja useammin kuin kerran ajanjaksolla 2005–2009. Vastausten perusteella metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppoja on tehty pääasiassa 1–2 kertaa. Muissa kauppamuodoissa kauppakerrat jakautuvat hyvin tasaisesti. Joka kymmenes suoraan puunostajan kanssa asioinut on tehnyt puukaupan yli viisi kertaa.

Myös puukaupan tehneiden metsänomistajien kauppatapojen taustaryhmittäisessä tarkastelussa lähes kaikkien taustaryhmien välillä on tilastollisesti merkittävä ero (taulukko 10). Miehet ovat naisia useammin tehneet hankintakaupan ja asioineet suoraan puunostajan kanssa. Naiset ovat puolestaan tehneet miehiä useammin metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakaupan. Ammattiaseman suhteen tarkasteltuna maa-/metsätalousyrittäjät ovat muita useammin käyttäneet kaikkia muita kauppamuotoja paitsi metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppoja. Lisäksi muut yrittäjät ovat asioineet suoraan puunostajan kanssa maa-/metsätalousyrittäjäkin useammin. Tilan ulkopuolella asuvat ovat muita useammin tehneet metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppoja, mutta käyttäneet sitä harvemmin puunostajan puukauppasopimuksia ja asioineet muita harvemmin suoraan puunostajan kanssa. Tämä sama näkyy asuin ympäristön mukaan tarkasteltuna; mitä suuremmissa kaupungeissa metsänomistaja asuu sitä harvemmin hän asioi suoraan puunostajan kanssa mutta tekee sitä useammin metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakaupan.

Metsänomistajat, joilla on useita tilojen hallintatapoja ovat tehneet muita useammin pystykaupan ja käyttäneet puunostajan puukauppasopimuksia. Näin ovat tehneet luonnollisesti myös puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat. Lisäksi he ovat asioineet muita useammin suoraan puunostajan kanssa. Epätietoiset metsänomistajat ovat käyttäneet muita selvästi harvemmin puunostajan puukauppasopimuksia ja asioineet suoraan puunostajan kanssa sekä tehneet hankintakaupan. Monitavoitteisiin sekä taloudellista turvaa korostaviin kuuluvat ovat muita useammin tehneet pystykaupan. Myös Järvi-Suomessa asuvat metsänomistajat ovat tehneet muita useammin pystykaupan ja käyttäneet puunostajan puukauppasopimuksia.

Taulukko 9. Puukaupan tehneiden metsänomistajien osuudet puukauppatavoittain (Metsänomistajista, %) sekä kauppakertojen suhteelliset osuudet (Kauppakertojen jakauma, %). Osuuksien laskennassa on mukana myös kaupan tehneet metsänomistajat, jotka eivät olleet ilmoittaneet kauppatapaa.

	Metsän- omistajista,%	Kauppakertojen jakauma, %			
		1	2	3–5	yli 5
Puunostajan puukauppasopimus	29	34	29	33	4
Metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppa	45	49	30	19	2
Suora asiointi puunostajan kanssa	55	31	25	34	10
Hankintakauppa	40	32	29	35	4
Pystykauppa	66	42	27	27	4

Taulukko 10. Puukaupan tehneiden metsänomistajien ja tilojen taustapiirteitä puukauppatapojen suhteen (n = 738–1 015). Ryhmien väliset tilastolliset erot merkitty asteriskilla.

	Puunostajan puukauppa- sopimus	Metsänhoito- yhdistyksen valtakirjakauppa	Suora asiointi puunostajan kanssa	Hankinta- kauppa	Pysty- kauppa
Ikä, vuotta	58	58	57	57	58
Metsää, hehtaaria	72	63	67	72	69
Prosenttia puukaupan tehneistä metsänomistajista					
Sukupuoli		***	***	***	*
mies	31	45	60	45	71
nainen	27	57	45	27	64
Ammattiasema			***	***	**
palkansaaja	28	49	56	39	66
maa-/metsätalous- yrittäjä	35	45	66	57	77
muu yrittäjä	29	35	75	37	69
eläkeläinen	29	50	51	35	70
muu	31	48	55	45	52
Asuinpaikan sijainti	***	***	***	***	
tilalla	32	43	63	49	71
muualla tilan sijaintikunnassa	35	44	60	41	70
tilan sijaintikunnan ulkopuolella	23	57	44	29	67
Asuinympäristö nykyisin		***	***	***	**
maaseutu	32	42	63	50	71
taajama/pieni kaupunki	29	48	57	30	69
kaupunki 20 000 – 100 000 asukasta	29	53	51	32	73
kaupunki, yli 100 000 asukasta	21	68	29	20	56
Tilan hallintatapa					*
perheomistus	29	47	59	43	71
yhtymä	33	48	54	38	60
perikunta	30	49	46	30	65
useita	42	46	59	44	78
Puukauppasopimus	***	***	***	***	***
on	63	28	73	50	83
ei	18	54	52	39	66
Tavoiteryhmä	***	*	***	***	***
monitavoitteiset	38	45	64	50	75
virkistyskäyttäjät	28	51	49	30	61
toiminnalliset	26	42	60	51	67
taloudellinen turva	33	48	60	36	76
epätietoiset	22	58	46	25	69
Suuralue	**		*	**	***
Järvi-Suomi	34	48	59	38	75
Länsi-Suomi	29	48	54	41	67
Pohjois-Suomi	21	39	66	54	60
Keskimäärin	31	47	57	41	70

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1

3.2.2 Puun myyntimäärät

Metsänomistajien vuosittaiset kokonaismyyntimäärät ajanjaksolla 2005–2009 ovat pääosin alle 500 m³ (taulukko 11). Metsänomistajista kaksi kolmesta on myynyt puuta alle 200 m³ ja joka kymmenes yli 500 m³. Puutavaralajeittain tarkasteltuna suhteellisesti selvästi eniten on alle 100 m³ myyneitä metsänomistajia. Varsinkin poltto- ja erikoispuun myyntimäärät ovat metsänomistajilla olleet lähes kokonaan alle 200 m³. Tukkipuussa myyntimäärät painottuvat kuitupuuta enemmän isompiin tilavuusluokkiin.

Seuraavassa kappaleessa esitetyt vuosittaiset myyntimäärät hehtaaria kohden (m³/ha/v) on laskettu vain niiden vastaajien osalta, jotka ovat ilmoittaneet sekä myyntimäärän että tilojen metsäpinta-alan.

Maa-/metsätalousyrittäjät ovat myyneet puuta määrällisesti muita enemmän (taulukko 12). Keskimäärin he ovat myyneet vuosittain vajaat 300 m³ ja laskennallisesti he ovat myyneet puuta keskimäärin 4,3 m³/ha/v. Määrällisesti toiseksi eniten ovat myyneet muut yrittäjät, joilla vuosittainen hehtaarikohtainen myyntimäärä on ollut 4,9 m³. Palkansaajat ja eläkeläiset ovat myyneet puuta vuosittain keskimäärin noin 200 m³. Palkansaajilla tämä tekee vuosittaiseksi myyntimääräksi 5,2 m³/ha ja eläkeläisillä 5,0 m³/ha. Työelämän ulkopuolella olevat ovat myyneet puuta määrällisesti vähiten ja heidän vuosittainen myyntimääränsä on ollut 5,9 m³/ha, mikä on selvästi suurempi kuin muilla. Pinta-alaa kohti tarkasteltuna palkansaajat ja ryhmään muut kuuluvat ovat siis myyneet eniten puuta ja maa-/metsätalousyrittäjät vähiten.

Lähes joka kolmannella puuta myyneellä on ollut puukauppasopimus. Näistä metsänomistajista yli puolet on myynyt vuodessa vähintään 200 m³. Sen sijaan metsänomistajista, joilla ei ole puukauppasopimusta, vain joka kolmas on myynyt yli 200 m³. Puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat ovat myyneet keskimäärin vuositasona lähes 80 prosenttia enemmän kuin metsänomistajat, joilla ei ole puukauppasopimusta. Hehtaarikohtaisesti tarkasteltuna molemmat ryhmät ovat kuitenkin myyneet lähes saman 5 m³/v.

Monitavoitteiset, toiminnalliset ja epätietoiset metsänomistajat ovat myyneet puuta määrällisesti lähes yhtä paljon, reilut 200 m³ vuodessa. Hehtaarikohtaiset myyntimäärät ovat monitavoitteisilla 4,2 m³/v, toiminnallisilla 4,9 m³/v ja epätietoisilla muita tavoiteryhmiä selvästi suuremmat, 6,2 m³/v. Taloudellista turvaa korostavat metsänomistajat ovat myyneet keskimääräisesti eniten ja heistä lähes joka kuudes on myynyt vuosittain vähintään 500 m³, mikä selittää heidän muita

Taulukko 11. Vuosittaisten myyntimäärien suhteelliset osuudet puutavaralajeittain ja tilavuusluokittain. Myyntimäärä yhteensä on kokonaismyyntimäärä. Osa vastaajista (23 kpl) vastasi vain kokonaismyyntimäärään ja osa (119 kpl) puuta myyneistä ei ilmoittanut myyntimääriä.

	Tilavuusluokat, m ³					Yhteensä 1 000
	Alle 100	100–199	200–499	500–999	Vähintään	
	Prosenttia					
Tukkipuu (n= 816)	63	20	13	3	1	100
Kuitupuu (n= 823)	70	18	10	1	1	100
Polttopuu (n= 236)	98	1	0,5	0,5		100
Energiapuu (n= 295)	84	9	5	1	1	100
Erikoispuu (n= 113)	96	3	1			100
Myyntimäärä yhteensä (n= 896)	40	23	27	8	2	100

ryhmiä selvästi suuremman keskimääräisen myyntimäärän. Virkistyskäyttäjät ovat myyneet muita ryhmiä selvästi vähemmän ja vain joka viides on myynyt puuta vuosittain vähintään 200 m³. Heidän hehtaarikohtainen myyntimääränsä, 4,6 m³/v, on kuitenkin samaa luokkaa toiminnallisten metsänomistajien kanssa.

Maaseudulla ja taajamissa asuvat ovat myyneet puuta määrällisesti enemmän (n. 240 m³/v) verrattaessa kaupungeissa asuviin (n. 200 m³), mutta hehtaaria kohti laskettuna vähemmän (4,3 ja 5,7 m³/ha/v). 20 000–100 000 asukkaan kaupungeissa asuvien metsänomistajien myyntimäärät olivat peräti 6,3 m³/ha/v ja yli 100 000 asukkaan kaupungeissakin 5,9 m³/ha/v.

Alle 40-vuotiaat ovat myyneet muita metsänomistajia keskimääräistä useammin suuria määriä. Heistä joka viides ja muista noin joka kymmenes on myynyt vähintään 500 m³ vuodessa. Erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä. Myös hehtaarikohtaiset myyntimäärät ovat nuorilla vanhempia suuremmat. Alle 40-vuotiaat ovat myyneet 6,1 m³/ha/v ja vähintään 60-vuotiaat 4,5 m³/ha/v. Sitä vastoin selvä ero myyntimäärissä on metsäpinta-alojen suhteen tarkasteltuna, mikä on luonnollista. Metsäpinta-alan kasvaessa kokonaismyyntimäärät kasvavat lähes lineaarisesti (taulukko 13). Sen sijaan hehtaarikohtaiset myyntimäärät käyttäytyvät päinvastoin. Mitä pienemmästä tilasta on kyse sitä suurempi on hehtaarikohtainen myyntimäärä. Pienten, alle 20 hehtaarin, tilojen suuri hehtaarikohtainen myyntimäärä selittyy reilun kymmenen tilan poikkeuksellisen suurilla myyntimäärillä, mitkä sinänsä näyttävät loogisilta eivätkä esim. vastausvirheitä. Suuralueittain tarkasteltuna Pohjois-Suomen keskimääräiset myyntimäärät keskittyvät pienempiin tilavuusluokkiin kuin muilla alueilla.

Taulukko 12. Keskimääräiset vuosittaiset kokonaismyyntimäärät ajanjaksolla 2005–2009 sekä kokonaismyyntimäärien suhteelliset osuudet tilavuusluokittain niiden taustapiirteiden suhteen, joissa on tilavuusluokittain tarkasteltuna tilastollisesti merkitsevä ero (n = 822–885).

	Keskimäärin m ³ /vuosi	Alle 100	Tilavuusluokat, m ³				Yhteensä
			100– 199	200– 499	500– 999	Vähintään 1 000	
Prosenttia							
Peruskoulutus							
kansa- tai kansalaiskoulu	203	45	24	24	5	2	100
peruskoulu/keskikoulu	236	37	22	29	9	3	100
ylioppilas	294	32	23	31	11	3	100
Ammattiasema							
palkansaaja	211	42	25	25	6	2	100
maa-/metsätalousyrittäjä	298	28	20	36	12	4	100
muu yrittäjä	262	36	28	30	4	2	100
eläkeläinen	203	46	25	22	6	1	100
muu	194	50	13	25	12		100
Puukauppasopimus							
on	346	23	25	36	13	3	100
ei	194	45	23	24	6	2	100
Tavoiteryhmä							
monitavoitteiset	234	27	24	38	10	1	100
virkistyskäyttäjät	126	58	21	17	4		100
toiminnalliset	226	42	25	24	7	2	100
taloudellinen turva	351	35	19	30	11	5	100
epätietoiset	225	47	28	17	3	5	100
Keskimäärin	226	41	23	27	7	2	100

Taulukko 13. Tilojen lukumäärä, keskimääräinen vuosittainen kokonaismyyntimäärä ja hehtaarikohtainen myyntimäärä ajanjaksolla 2005–2009 tilojen metsäpinta-alaluokittain.

	Tilan metsäpinta-ala, ha				Vähintään 200	Keski- määrin
	5–19	20–49	50–99	100–199		
Tilojen lukumäärä, kpl	198	326	199	116	38	
Vuosittainen myyntimäärä						
m ³	89	144	273	403	968	231
m ³ /ha	7,9	4,6	4,1	3,0	2,2	4,9
Tilojen lukumäärä, kpl*	186	323	198	116	38	
Vuosittainen myyntimäärä						
m ³ *	72	138	267	403	968	226
m ³ /ha*	6,1	4,4	4,0	3,0	2,2	4,4

* Rajattu tiloihin, joiden vuosittainen myyntimäärä hehtaaria kohti korkeintaan 20 m³.

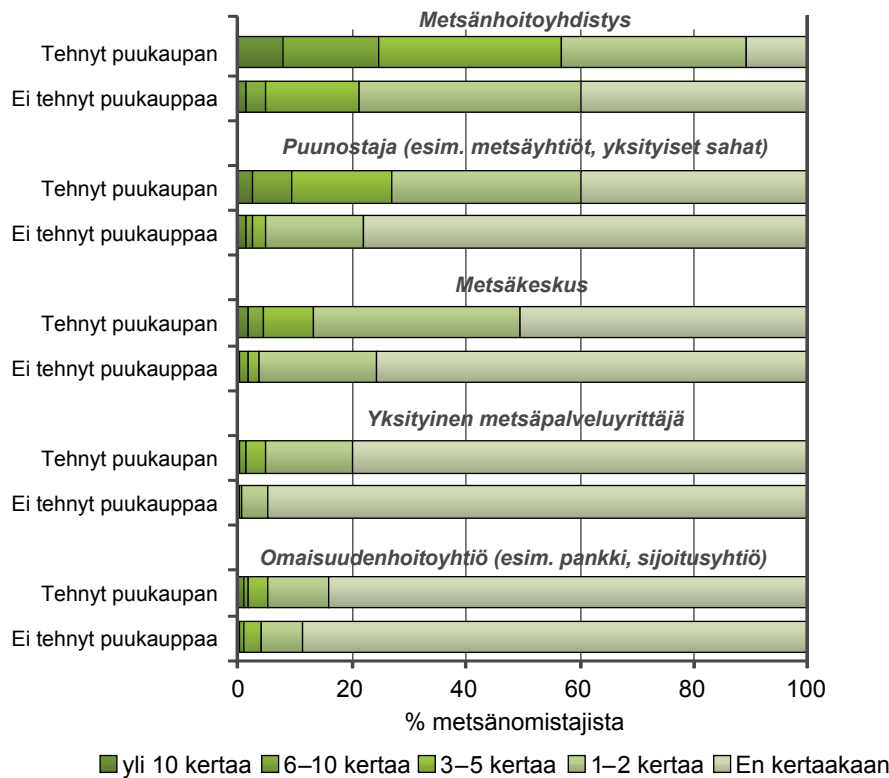
3.3 Puukaupan suunnittelupalvelujen käyttö

3.3.1 Palvelujen käyttö ajanjaksolla 2005–2009

Puukaupan tehneet metsänomistajat ovat käyttäneet eri palveluntarjoajien palveluja selvästi useammin kuin puukauppaa tekemättömät metsänomistajat (kuva 4). Molemmissa ryhmissä metsänhoitoyhdistyksen ja puunostajan palveluja on käytetty muita useammin. Myös metsäkeskuksen palveluja on käytetty useasti. Kaikkein vähiten on käytetty omaisuudenhoitoyhtiöiden, esimerkiksi pankit ja sijoitusyhtiöt, sekä metsäpalveluyrittäjien tarjoamia palveluita. Lähes joka kymmenes metsänomistaja ilmoitti, ettei ole käyttänyt kenenkään näiden palveluntarjoajien palveluja. Puukaupan tehneitä näiden joukossa on prosentti ja puukauppaa tekemättömiä vajaa 7 prosenttia. Lisäksi 2 prosenttia metsänomistajista, jotka eivät olleet vastanneet kysymykseen tehdyistä puukaupoista, ei ole käyttänyt mitään kysytyistä palveluntarjoajista. Tarkasteltuna palveluntarjoajittain, 48–85 prosenttia metsänomistajista ei ole käyttänyt näitä palveluntarjoajia. Joka viides metsänomistaja ei ole käyttänyt metsänhoitoyhdistyksen palveluja.

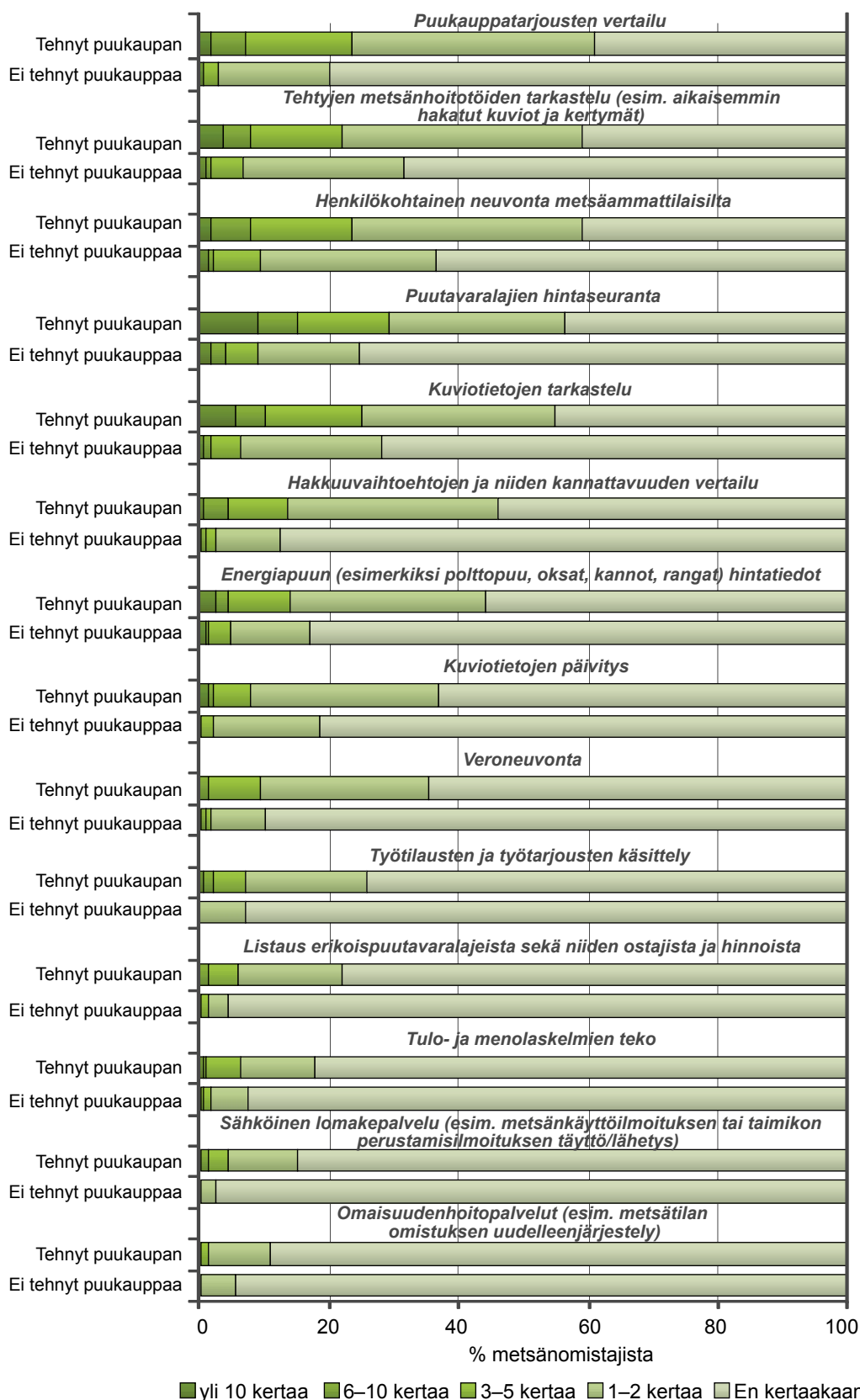
Metsänomistajien eniten käyttämiä puukaupan suunnitteluun liittyviä palveluja ovat puukaupparjousten vertailu, tehtyjen metsänhoitotöiden ja kuviotietojen tarkastelu, henkilökohtainen neuvonta sekä puutavaralajien hintaseuranta (kuva 5). Näitäkin palveluja puukaupan tehneet metsänomistajat ovat käyttäneet selvästi useammin kuin puukauppaa tekemättömät. Vähiten käytetyt palvelut ovat omaisuudenhoitopalvelut sekä sähköinen lomakepalvelu. Joka viides palveluiden käyttö -osioon vastanneesta metsänomistajasta ei ole käyttänyt mitään kysytyistä palveluista. Näistä puukaupan tehneitä on 7 prosenttia ja puukauppaa tekemättömiä 11 prosenttia. Lisäksi 3 prosenttia metsänomistajista, jotka eivät olleet vastanneet kysymykseen tehdyistä puukaupoista, ei ole käyttänyt mitään palveluja.

Metsänomistajat, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa, ovat käyttäneet sekä palveluntarjoajia että heidän palvelujaan keskimääräistä selvästi harvemmin kuin metsäsuunnitelman omaavat metsänomistajat. Heillä oli myös selvästi enemmän vastauksia vaihtoehdossa ”En kertaakaan”. Erot ovat tilastollisesti merkitseviä kaikissa muissa paitsi omaisuudenhoitoyhtiön ja metsäpalveluyrittäjän tarjoamien palvelujen kohdalla.

Kuva 4. Metsänomistajien palveluntarjoajien käyttökerrat ajanjaksolla 2005–2009 jaoteltuna puukaupan tehneisiin (n= 948–1 004) ja puukaupan ei tehneisiin (n= 331–337).

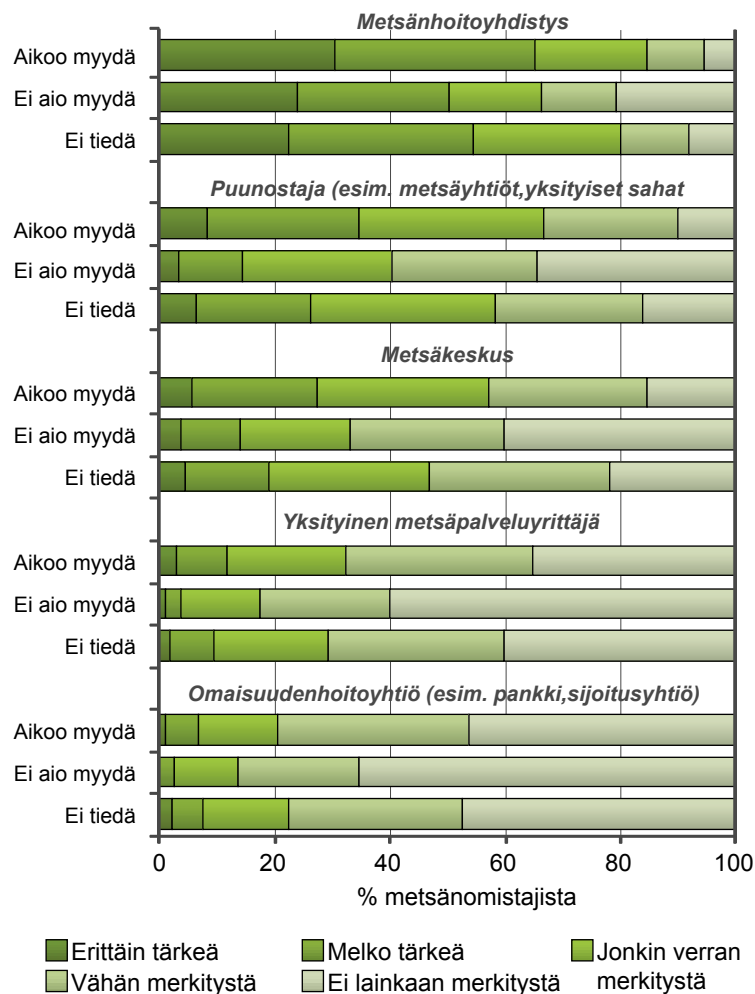
Järvi-Suomessa asuvat metsänomistajat vastasivat keskimääräistä harvemmin palveluiden kohdalla vaihtoehtoon ”En kertaakaan”. Pohjois-Suomessa asuvat metsänomistajat sekä miehet ovat käyttäneet metsäkeskuksen palveluja muita useammin. Miehet ovat käyttäneet myös puunostajien palveluja keskimääräistä enemmän. Miehet ovat naisia aktiivisempia seuraamaan energiapuuhun ja puutavaralajeihin, mukaan lukien erikoispuutavara, liittyviä asioita. Naiset ovat puolestaan miehiä useammin käyttäneet henkilökohtaista neuvontaa. Nuoret, alle 40-vuotiaat, metsänomistajat ovat käyttäneet muiden kuin metsäkeskuksen tarjoamia palveluja keskimääräistä useammin ja vähintään 60-vuotiaat keskimääräistä harvemmin. Nuoret ovat myös muita aktiivisempia palvelujen hyödyntäjiä. He ovat käyttäneet keskimäärin muita enemmän veroneuvontaa ja omaisuudenhoitoon sekä tulo- ja menolaskelmien tekoon liittyviä palveluja. Maa-/metsätalousyrittäjät ovat käyttäneet kaikkia palveluja keskimääräistä enemmän, kun tarkastellaan vähintään kolme kertaa käytettyä palvelua. Myös puukauppasopimusasiakkaat ovat käyttäneet kaikkia palveluja selvästi enemmän kuin metsänomistajat joilla ei ole puukauppasopimusta. Todennäköisyys palvelun käyttämättömyyteen pienenee metsäpinta-alan kasvaessa ja osittain myös palvelukertojen määrä lisääntyä metsäalan lisääntyessä. Metsänomistajat, joilla on useita tilan hallintatapoja, ja siten myös useita tilojen hankintatapoja, käyttävät palveluja keskimääräistä enemmän. Yllättävää kyllä, tilalla tai tilan sijaintikunnassa asuvat ovat käyttäneet palveluja keskimääräistä enemmän verrattuna tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuviin metsänomistajiin. Sen sijaan tilan ulkopuolella asuvilla etäisyys tilalta ei näyttänyt vaikuttavan palvelujen käyttöön.

Kuva 5. Metsänomistajien eri palvelujen käyttökerrat ajanjaksolla 2005–2009 jaoteltuna puukaupan tehneisiin (n = 954–977) ja puukaupan ei tehneisiin (n = 325–345).

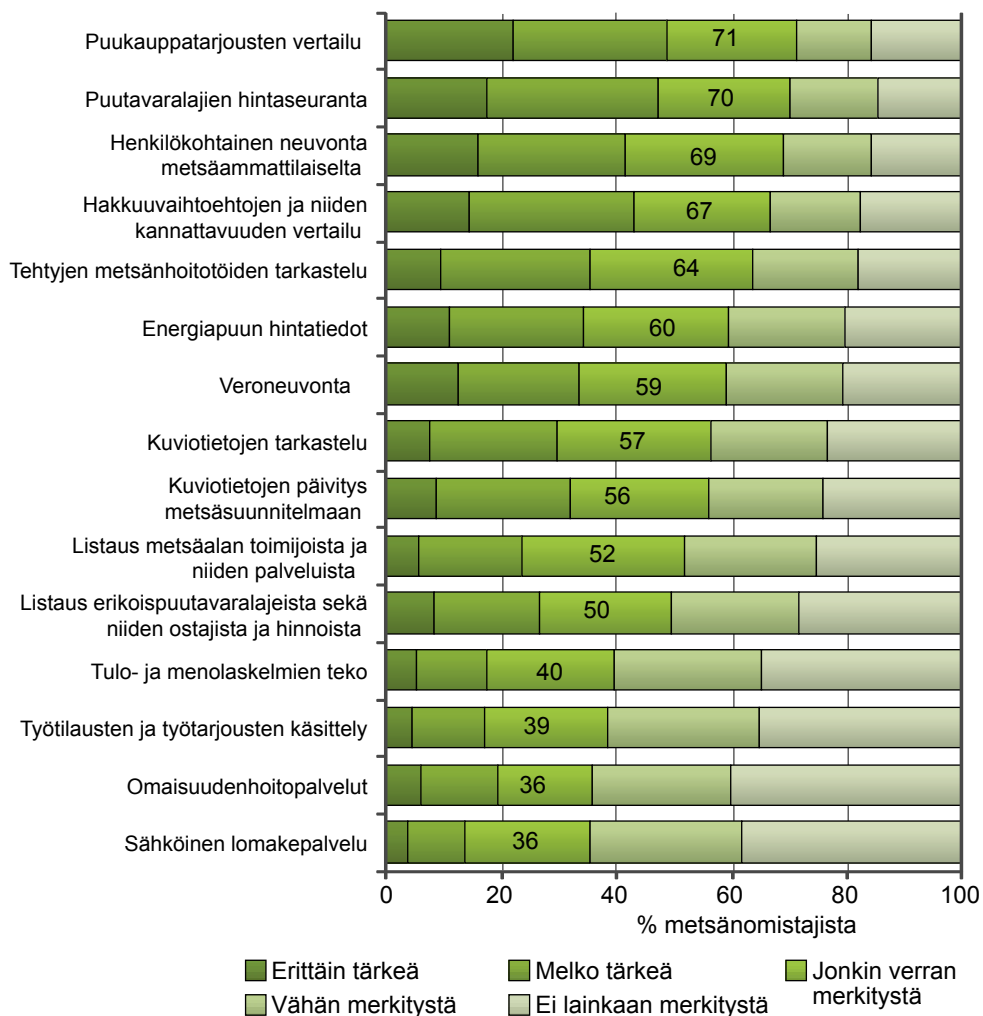
3.3.2 Palvelujen käyttö tulevaisuudessa

Selvästi tärkeimpänä palveluntarjoajana tulevaisuudessa pidetään metsänhoitoyhdistystä (kuva 6). Myös puunostajan ja metsäkeskuksen palvelut katsotaan tärkeiksi. Kaikkein vähiten tärkeinä palveluntarjoajina pidetään metsäpalveluyrittäjä ja omaisuudenhoitoyhtiötä. Vain reilu 3 prosenttia metsänomistajista ei näe millään kyselyssä mainitulla taholla olevan mitään merkitystä omassa toiminnassaan. Puukauppaa aikomattomat pitävät kysytyjä palveluntarjoajia vähemmän tärkeinä kuin puukauppaa aikovat ja ne jotka eivät vielä tienneet myyntiaikomuksiaan. Naiset pitävät miehiä tärkeämpänä metsänhoitoyhdistyksen ja metsäpalveluyrittäjän palvelua. Vähintään 60-vuotiaat metsänomistajat pitävät palveluntarjoajia selvästi vähemmän tärkeinä kuin nuoremmat metsänomistajat lukuun ottamatta henkilökohtaista neuvontaa metsäammattilaiselta. Maa-/metsätalousyrittäjille palveluntarjoajat, erityisesti metsäkeskus ja puunostaja, ovat keskimäärin muita ammattiryhmiä tärkeämpiä. Metsäpinta-alan kasvaessa myös metsänhoitoyhdistyksen ja puunostajan tärkeys lisääntyvät. Perikunnille ovat metsänhoitoyhdistykset, metsäpalveluyrittäjät sekä omaisuudenhoitoyhtiöt keskimäärin tärkeämpiä palveluntarjoajia verrattuna muihin omistumuotoihin. Tilalla ja tilan sijaintikunnassa asuville on puunostaja palveluntarjoajana selvästi keskimääräistä tärkeämpi. Suurissa kaupungeissa asuvista yli 40 prosenttia ja muualla asuvista noin joka neljäs pitää metsänhoitoyhdistystä palveluntarjoajana erittäin tärkeinä.

Kuva 6. Metsänomistajien arviot palveluntarjoajien tärkeydestä ajanjaksolla 2010–2020 jaoteltuna puukauppaa aikoviin (n = 776–800), puukauppaa aikomattomiin (n = 178–186) sekä niihin, jotka eivät tiedä myyntiaikomuksiaan (n = 398–422).

Puukaupparjosten vertailu sekä puutavaralajien hintaseuranta ovat kysytyistä palveluista tärkeimmät tulevaisuudessa (kuva 7). Noin joka viides metsänomistaja pitää näitä erittäin tärkeinä ja noin puolet vähintään melko tärkeinä. Toisaalta joka kuudes metsänomistaja ei katso näillä olevan mitään merkitystä omassa toiminnassaan. Hakkuuvaihtoehtojen kannattavuuden vertailu sekä henkilökohtainen neuvonta ovat lähes yhtä tärkeitä palvelumuotoja. Noin 40 prosenttia metsänomistajista pitää niitä vähintäänkin melko tärkeinä. Energiapuun hintatiedot ovat selvästi erikoispuutavaraan liittyviä asioita tärkeämpiä. Vajaa 7 prosenttia metsänomistajista pitää kaikkia palveluja merkityksettöminä omassa toiminnassaan. Näistä puukauppaa suunnittelevien osuus on 2 prosenttia ja muiden vajaa 5 prosenttia. Suuralueittain palveluiden tärkeydellä ei ole juuri eroa. Ainoastaan kuviotietoihin liittyvät asiat koetaan Länsi-Suomessa muita alueita vähemmän tärkeäksi. Pääsääntöisesti monitavoitteiset metsänomistajat pitävät palveluja muita tavoiteryhmiä tärkeämpinä ja epä-tietoiset metsänomistajat muita ryhmiä vähemmän tärkeinä. Monitavoitteisista metsänomistajista 22–68 prosenttia pitää kysytyjä palveluja vähintäänkin melko tärkeinä ja epä-tietoisista metsänomistajista 27–55 prosenttia täysin merkityksettöminä omassa toiminnassaan.

Kuva 7. Metsänomistajien arviot palveluiden tärkeydestä ajanjaksolla 2010–2020 (n = 1 384–1 412). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, joille palvelulla on vähintään jonkin verran merkitystä.

Metsäsuunnitelman omistavat metsänomistajat kokivat palvelut tulevaisuudessa selvästi tärkeämmiksi kuin metsänomistajat, joilla ei ollut metsäsuunnitelmaa. Jälkimmäinen joukko valitsi myös selvästi keskimääräistä useammin vaihtoehdon ”Ei lainkaan merkitystä” jokaisen kysymyksen kohdalla. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä kaikissa kysymyksissä lukuun ottamatta palveluntarjoajista puunostajaa ja palveluista henkilökohtaista neuvontaa, veroneuvontaa ja työtilausten/työtarjousten käsittelyä.

Puukaupparjoustien vertailun tärkeyttä painottavat etenkin maa-/metsätalousyrittäjät, eläkeläiset ja taloudellista turvaa korostavat metsänomistajat, joista noin puolet pitää palvelua vähintäänkin melko tärkeänä. Palvelun tärkeys korostuu myös metsäpinta-alan kasvaessa. Poikkeuksena 100–199 hehtaaria metsää omistavat pitävät palvelua keskimääräistä vähemmän tärkeänä. Monitavoitteisista metsänomistajista lähes 65 prosenttia pitää palvelua vähintäänkin melko tärkeänä. Metsäpinta-alan kasvaessa myös henkilökohtaisen neuvonnan tärkeys lisääntyy. Puutavaralajien hintaseurannan tärkeys on eri taustaryhmissä samansuuntaista. Sen tärkeys korostuu etenkin maa-/metsätalousyrittäjien, suurmetsänomistajien sekä monitavoitteisten ja tilan sijaintikunnassa asuvien metsänomistajien keskuudessa. Monitavoitteisista metsänomistajista lähes 70 prosenttia pitää palvelua tärkeänä. Hakkuuvaihtoehtojen ja niiden kannattavuuden vertailun tärkeyttä korostavat etenkin suurmetsänomistajat, monitavoitteiset metsänomistajat sekä puukauppasopimusasiakkaat. Lähes joka kolmas nainen pitää henkilökohtaista neuvontaa erittäin tärkeänä ja miehistä vain reilu kymmenes.

Yleisesti vähiten tärkeäksi koetun sähköisen lomakepalvelun tärkeyttä korostavat suurmetsänomistajat. Heistä joka kolmas pitää palvelua vähintäänkin melko tärkeänä. Lähes puolet yli 60-vuotiaista ei näe palvelulla olevan heille mitään merkitystä, kun taas nuoremista alle kolmannes on tätä mieltä. Virkistyskäyttäjistä ja epätietoisista metsänomistajista noin puolet ei näe palvelulla olevan mitään merkitystä omassa toiminnassaan. Omaisuudenhoitopalveluilla on keskimäärin vähäinen merkitys metsänomistajille. Keskimääräistä tärkeämmiksi nämä palvelut koetaan naisten, vähintään 60-vuotiaiden sekä eläkeläisten keskuudessa. Myös suurmetsänomistajille ja perikunnille näillä on keskimääräistä enemmän merkitystä. Noin joka neljäs monitavoitteinen ja taloudellista turva korostava metsänomistaja kokee palvelun tärkeäksi. Muiden tavoiteryhmien metsänomistajista noin joka kolmas ei koe omaisuudenhoitopalveluilla olevan mitään merkitystä.

Joidenkin palveluiden kohdalla on selvä ero siinä, miten suuri osa eri tietotasojen metsänomistajista kokee palvelun tärkeäksi tulevaisuudessa (kuva 8). Vähän yllättäen suhteellisesti suurempi osa hyvän tietotason omaavista metsänomistajista pitää palveluja tärkeämpinä kuin heikomman tietotason omaavista metsänomistajista. Selvimmin tämä on havaittavissa puutavaralajien hintaseurannassa. Lähes 60 prosenttia hyvän tietotason omaavista metsänomistajista ja vain joka kolmas heikon tietotason metsänomistajista pitää palvelua vähintään melko tärkeänä. Samanlainen trendi on myös muiden palveluiden kohdalla, joita metsänomistaja voi periaatteessa käyttää omatoimisesti. Ainoastaan metsäammattilaisen henkilökohtaisessa neuvonnassa heikon tietotason omaavilla metsänomistajilla on suurempi suhteellinen osuus kuin keskimääräisen ja hyvän tietotason omaavilla metsänomistajilla. Työtilausten ja -tarjoustien käsittelyssä ei suhteellisissa osuuksissa ole juurikaan eroa.

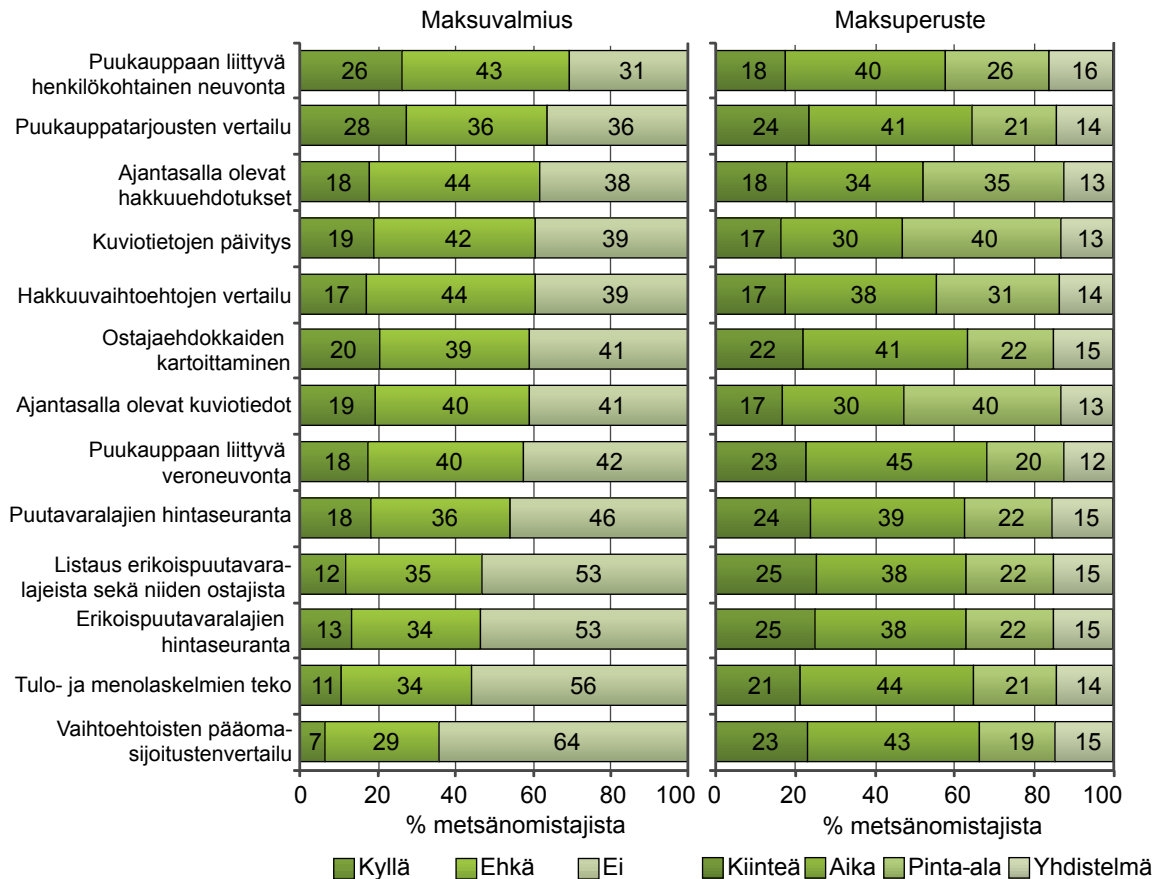
Kuva 8. Metsänomistajien osuudet tietotasoittain niissä, vähintään melko tärkeiksi koetuissa palveluissa ajanjaksolla 2010–2020, joissa metsänomistajan tietotason mukaan ryhmiteltynä on tilastollisesti merkitsevä ero (n = 1 362–1 383, * p<0,05).

3.3.3 Palvelujen käytön maksuhalukkuus ja maksuperuste

Joka neljäs metsänomistaja on valmis maksamaan puukauppaan liittyvästä henkilökohtaisesta neuvonnasta sekä puukaupparjousten vertailusta (kuva 9). Näistä ovat keskimääräistä halukkaampia maksamaan maa-/metsätalousyrittäjät, metsänomistajat, joilla ei ole puukauppasopimusta sekä perikunnan jäsenet. Myös tilan sijaintikunnan ulkopuolella sekä tilalta etäällä asuvat kuuluvat tähän joukkoon.

Vastaavasti noin joka viides metsänomistaja on valmis maksamaan kuviotiedoista, hakkuuvaihtoehtoista sekä ostajaehdokkaiden kartoittamisesta. Metsäpinta-alan kasvaessa lisääntyy maksuhalukkuus näistä palveluista lukuun ottamatta 100–199 hehtaaria metsää omistavat, joilla maksuhalukkuus on keskimääräisellä tasolla. Perikunnan jäsenet ovat keskimääräistä haluttomampia maksamaan kuviotiedosta, mutta keskimääräistä halukkaampia maksamaan hakkuuvaihtoehtojen vertailusta sekä niiden ajantasaisuudesta.

Vähintään puolet metsänomistajista on ainakin valmis miettimään maksua kysytyistä palveluista lukuun ottamatta pääomasijoitusten vertailua, tulo- ja menolaskelmien tekoa ja erikoispuutavaraan liittyviä asioita. Pääsääntöisesti naiset olivat miehiä valmiimpia maksamaan näistä palveluista. Sen sijaan erikoispuutavaraan liittyvistä tiedoista olivat keskimääräistä haluttomampia maksa-

Kuva 9. Metsänomistajien maksuvalmius eri palveluista (n = 1 323–1 362) ja maksuperuste (n = 999–1 134). Luvut kaavioissa kuvaavat vastausten suhteellisia osuuksia.

maan naiset, alle 40-vuotiaat, työelämän ulkopuolella olevat (ammattiasema muut), vähän metsää omistavat sekä perikunnat.

Jokaisessa yksittäisessä palvelussa monitavoitteiset, toiminnalliset ja taloudellista turvaa korostavat metsänomistajat ovat halukkaampia maksamaan palveluista kuin epätietoiset ja virkistyskäyttäjät. Vastausten jakaantumisessa on ryhmien välillä myös tilastollisesti merkitsevät erot lukuun ottamatta ”Puukauppaan liittyvä henkilökohtainen neuvonta” ja ”Ostajaehdokkaiden kartoittaminen” kysymyksiä.

Metsänomistajien tietotason perusteella tarkasteltuna lähes kaikkien palvelujen kohdalla on maksuvalmiudessa tilastollisesti merkitsevä ero. Pääsääntöisesti keskimääräisen tietotason omaavat metsänomistajat ovat valmiimpia maksamaan palveluista kuin hyvän ja heikon tietotason omaavat metsänomistajat.

Aikaan perustuvaa maksua pidetään pääsääntöisesti parhaimpana maksuperusteena palvelun käytöstä (kuva 9). Kiinteä ja pinta-alaan perustuva veloitus ovat suurin piirtein yhtä suosittuja ja yhdistelmäveloitus selvästi vähiten suosittu. Yhdistelmäveloituksessa palvelun käyttäjä maksaa kiinteän korvauksen ja sen lisäksi aikaan tai pinta-alaan perustuvan lisäkorvauksen palvelun käytöstä. Suosituimmiksi maksuperusteiksi valikoituivat loogiselta tuntuvat vaihtoehdot. Esimerkiksi kuviotietojen päivityksen suosituin maksuperuste on pinta-ala ja veroneuvonnassa aika. Kiinteä ja yhdistelmäveloitus eivät olleet minkään palvelun kohdalla suosituimmat maksuperusteet.

Metsänomistajat, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa ovat selvästi keskimääräistä haluttomampia maksamaan mistään palvelusta. Samoin he suosivat pinta-alaan perustuvaa veloitusta selvästi useammin kuin metsäsuunnitelman omaavat metsänomistajat.

Länsi- ja Järvi-Suomessa asuvat metsänomistajat kannattavat keskimääräistä enemmän aikaan perustuvaa veloitusta ja Pohjois-Suomessa asuvat kiinteää tai kohteen pinta-alaan perustuvaa veloitusta. Kaikissa kysytyissä palvelumuodoissa miehet kannattavat naisia useammin kiinteää veloitusta ja naiset miehiä useammin pinta-alaan perustuvaa veloitusta. Pääsääntöisesti alle 40-vuotiaat metsänomistajat kannattavat vanhempia metsänomistajia useammin kiinteää veloitusta. Poikkeuksena ovat ”tulo- ja menolaskelmien teko”, ”puukauppaan liittyvä veroneuvonta” sekä ”vaihtoehtoisten pääomasijoitusten vertailu”, joissa 40–59-vuotiaat kannattavat kiinteää veloitusta muita enemmän. Maa-/metsätalousyrittäjät sekä eläkeläiset kannattavat muita ammattiryhmiä enemmän aikaan perustuvaa veloitusta ja palkansaajat muita ryhmiä vähemmän. Puukauppasopimuksen omaavat metsänomistajat kannattavat aikaan perustuvaa veloitusta todennäköisemmin kuin ne metsänomistajat, joilla ei ole puukauppasopimusta. He puolestaan kannattavat todennäköisemmin pinta-alaan perustuvaa veloitusta.

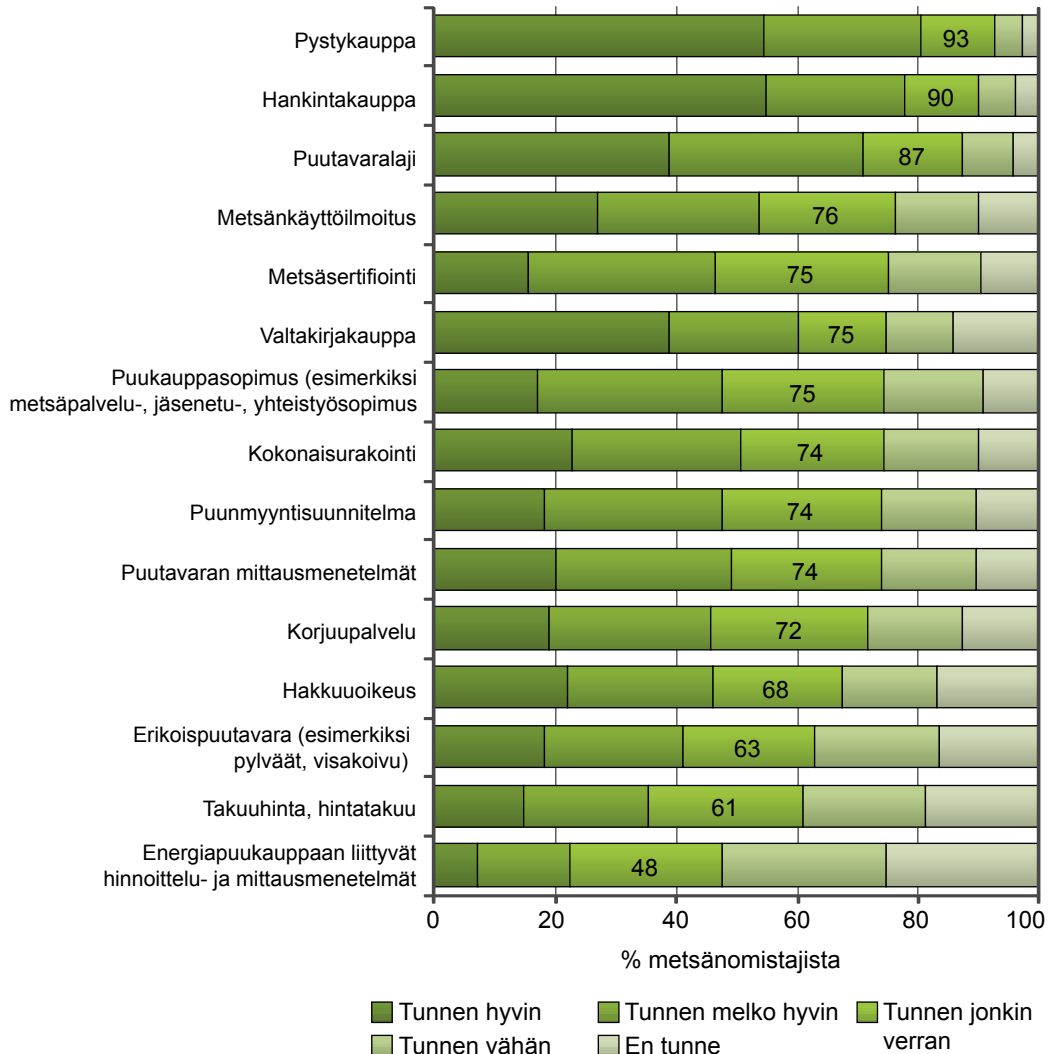
Mitä enemmän metsänomistajalla on metsää sitä todennäköisemmin hän valitsee keskimääräistä useammin maksuperusteeksi kiinteän veloituksen. Yhtymät sekä metsänomistajat, joilla on useita tilan hallintatapoja valitsevat keskimääräistä useammin aikaan perustuvan veloituksen. Perikunnat taas valitsevat keskimääräistä useammin pinta-alaan perustuvan veloituksen. Samoin on tilanne metsätilan perineillä tai lahjaksi saaneilla metsänomistajilla. Asuinpaikan suhteen tarkasteltuna maksuperusteilla ei juuri ollut ryhmien välisiä eroja, mutta tilan ulkopuolella sekä tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvat kannattavat keskimääräistä useammin yhdistelmäveloitusta. Isoissa kaupungeissa ja tilalta etäällä asuvat kannattavat keskimääräistä harvemmin aikaan perustuvaa veloitusta. Virkistyskäyttäjät ja epätietoiset metsänomistajat valitsevat muita tavoiteryhmiä useammin pinta-alaan perustuvan veloituksen. Monitavoitteiset sekä toiminnalliset metsänomistajat taas suosivat keskimääräistä useammin aikaan perustuvaa veloitusta.

3.4 Puukaupan suunnittelu

3.4.1 Puukaupan käsitteistön tunteminen

Metsänomistajat tuntevat keskimäärin hyvin keskeisimmät puukauppaan liittyvät käsitteet ja termit (kuva 10). Perinteiset kauppamuodot, pysty- ja hankintakauppa, sekä puutavaralaji, metsänkäyttöilmoitus ja valtakirjakauppa ovat 55–80 prosentille metsänomistajista vähintään melko hyvin tunnettuja. Hivenen heikommin tunnetaan käsitteitä metsäsertifiointi, puukauppasopimus, kokonaisurakointi ja puunmyyntisuunnitelma. Vajaa puolet metsänomistajista tuntee puutavaran mittaamenetelmät, korjuupalvelun ja hakkuuoikeuden vähintään melko hyvin. Kaikkein huonoiten tiedetään energiapuuhun, takuuhintaan ja erikoispuutavaraan liittyviä asioita.

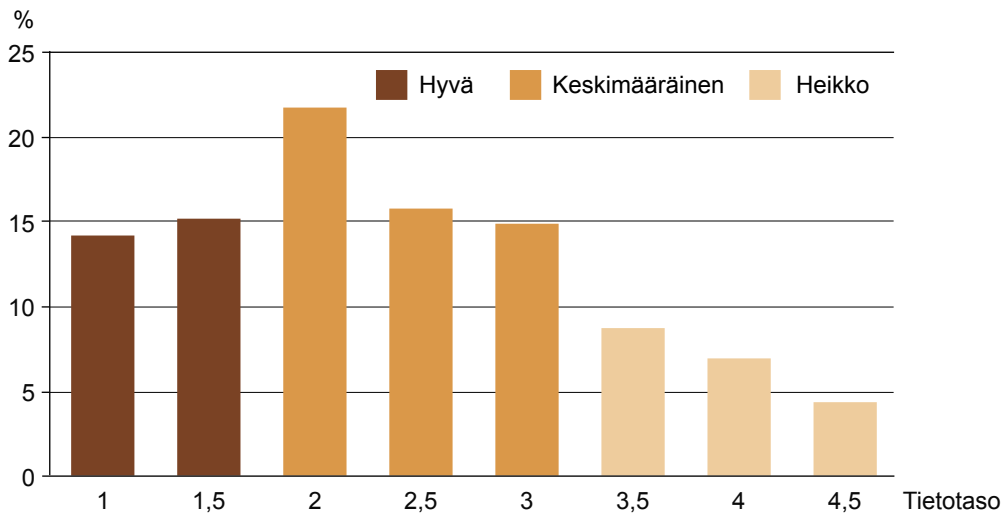
Järvi-Suomessa asuvat metsänomistajat tietävät muita selvästi paremmin käsitteet valtakirjakauppa, erikoispuutavara ja puunmyyntisuunnitelma sekä takuuhinta. Naiset tuntevat termit miehiä selvästi keskimääräistä heikommin. Esimerkiksi pysty- ja hankintakaupan tuntee vähintään melko hyvin noin 85 prosenttia miehistä mutta naisista vain noin 60 prosenttia. Myös ikäluokkien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero jokaisen käsitteen kohdalla. Pääsääntöisesti 40–59-vuotiaat tunsivat käsitteet muita paremmin. Vähintään 60-vuotiailla oli keskimääräistä enemmän ”En tunne” vastauksia jokaisessa kysymyksessä. Tähän ryhmään kuuluvista joka kolmas ei tuntenut

Kuva 10. Puukauppaan liittyvien termien tunnettuus (n = 1 403–1 441). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka vastasivat tuntevansa kysytystä käsitteestä vähintään jonkin verran.

energiapuukauppaan liittyviä asioita ja joka neljäs erikoispuutavaraan liittyviä asioita. Maa-/metsätalousyrittäjät tuntevat muita ammattiryhmiä keskimääräistä paremmin puukauppaan liittyviä käsitteitä ja eläkeläiset sekä ammattiryhmään muut kuuluvat keskimääräistä huonommin. Metsäpinta-alan kasvaessa tietämys asioista lisääntyy. Silti vain joka kuudes vähintään 100 hehtaaria omistava tuntee hyvin energiapuukaupan hinnoittelu- ja mittausmenetelmät. Myös metsänomistajat, joilla on useita tilojen hallintamuotoja, ja joilla on siis useita tilan hankintatapoja, tietävät käsitteistä keskimääräistä enemmän. Sen sijaan perikuntien jäsenille käsitteet ovat muita epäselvempiä. Tilalla asuvat tietävät käsitteet tilan ulkopuolella asuvia paremmin. Monitavoitteiset, toiminnalliset ja taloudellista turvaa korostavat metsänomistajat tietävät metsäsertifiointia lukuun ottamatta kysytyt käsitteet ja termit virkistyskäyttäjii ja epätietoisia metsänomistajia paremmin.

Vajaalla kolmanneksella metsänomistajista on hyvä tietotaso puukauppaan liittyvästä termistöstä ja käsitteistä ja vajaalla viidenneksellä heikko (kuva 11). Noin puolella metsänomistajista tietotaso on keskimääräinen. Ammattiryhmistä maa-/metsätalousyrittäjistä noin puolella on hyvä tietotaso ja eläkeläisillä sekä palkansaajilla noin joka neljännellä. Perikunnista yli kolmanneksella on heikko tietotaso ja noin puolella keskimääräinen. Samoin tilan tai tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvilla on selvästi heikompi tietotaso kuin tilalla tai tilan sijaintikunnassa asuvilla

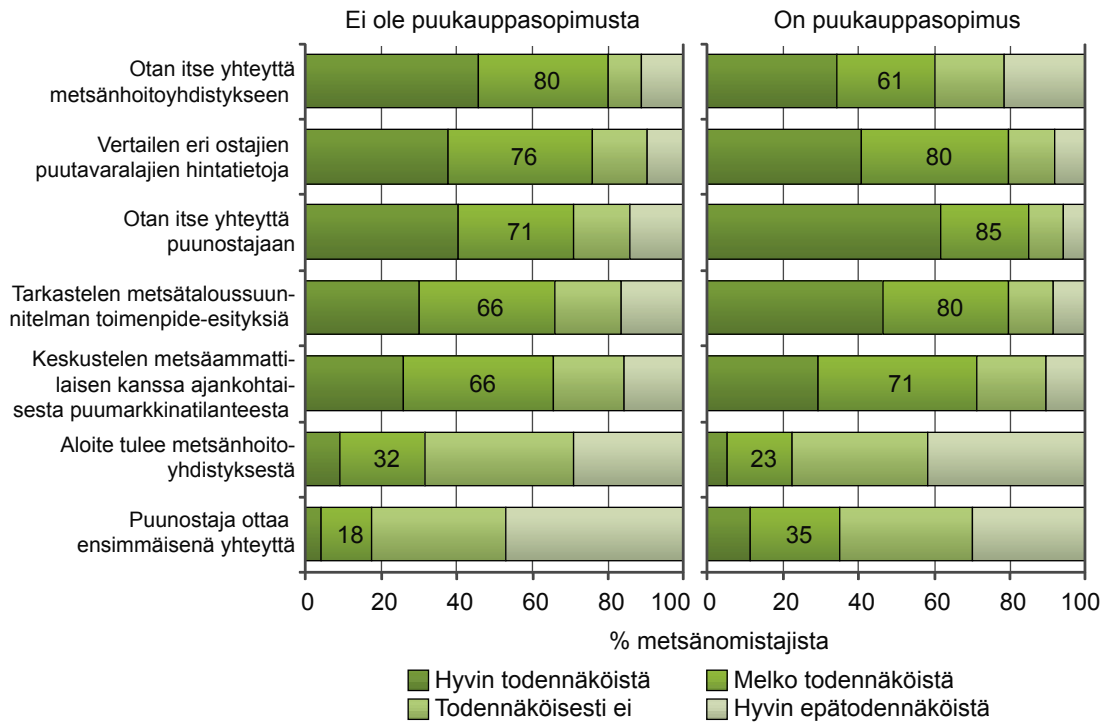
Kuva 11. Metsänomistajien tietotasojen osuudet puukauppaan liittyvistä käsitteistä ja termeistä. Mitä pienempi lukuarvo sitä parempi on tietotaso (n = 1 418).

metsänomistajilla. Tämä näkyy myös siinä, että suurissa kaupungeissa asuvista vain joka kymmenennellä on hyvä tietotaso kun taas pienissä kaupungeissa ja taajamissa asuvista joka neljänellä on hyvä tietotaso ja maaseudulla asuvista jopa yli kolmanneksella. Metsänomistajista, joilla on puunostajan kanssa jonkinasteinen yhteistyösopimus puun myynnistä, lähes puolella on hyvä tietotaso ja vajaalla kymmenyksellä heikko. Sen sijaan metsänomistajat, joilla ei ole yhteistyösopimusta, vain vajaalla neljänneksellä on hyvä tietotaso.

3.4.2 Puukaupan suunnittelun käynnistyminen

Puukaupan suunnittelu käynnistyy hivenen eri tavoin riippuen siitä, onko metsänomistajalla puukauppasopimus vai ei (kuva 12). Noin 80 prosenttia metsänomistajista, joilla ei ole puukauppasopimusta, ottaa itse yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen tai vertailee eri ostajien hintatietoja. Puukauppasopimuksellisista metsänomistajista vastaava osuus ottaa itse yhteyden puunostajaan, vertailee eri ostajien hintatietoja tai tarkastelee metsäsuunnitelman toimenpide-esityksiä. Molemmat ryhmät ovat selvästi itse aktiivisia aloittamaan puukaupan suunnittelun. Vajaa 40 prosenttia pitää vähintään melko todennäköisenä sitä, että aloite tulee metsänhoitoyhdistyksen tai puunostajan taholta. Metsänomistajat, joilla ei ole puukauppasopimusta, pitävät asiointia metsänhoitoyhdistyksen kanssa todennäköisempänä kuin puukauppasopimukselliset metsänomistajat. Heistä myös joka kolmas ja puukauppasopimuksellisista joka neljäs pitää vähintään melko todennäköisenä ettei aio myydä puuta lähivuosina.

Tarkasteltaessa metsänomistajia ilman jakoa olemassa olevan puukauppasopimuksen perusteella, naiset pitävät miehiä selvästi todennäköisempänä sitä, että puukaupan suunnittelu käynnistyy metsänhoitoyhdistyksen kautta tai keskustelulla metsämattilaisen kanssa. Miehet taas ottavat yhteyden puunostajiin sekä vertailevat puutavaralajien hintatietoja ja tarkastelevat toimenpide-esityksiä naisia todennäköisemmin. Maa-/metsätalousyrittäjät vertailevat muita keskimäärin todennäköisemmin hintatietoja sekä tarkastelevat metsäsuunnitelman toimenpide-esityksiä. Eläkeläiset puolestaan aloittavat puukaupan suunnittelun keskimääräistä todennäköisemmin metsänhoitoyhdistyksen kautta. Vähintään 200 hehtaaria omistavat metsänomistajat pitävät muita todennäköisempänä puukaupan suunnittelun käynnistymistä puunostajan tai metsänhoitoyhdistyksen yhteydenoton perusteella. Tilalla asuvat pitävät tilan ulkopuolella asuvia todennäköisem-

Kuva 12. Puukaupan suunnittelun käynnistyminen metsänomistajien keskuudessa, joilla ei ole puukauppasopimusta (n = 1 014–1 041) ja joilla on puukauppasopimus (n = 257–266). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka pitivät kysyttyä asiaa vähintään melko todennäköisenä.

pänä omaa aktiivista osuutta puukaupan suunnittelun käynnistymisessä. Tilan ulkopuolella sekä taajamissa ja kaupungeissa asuvat uskovat keskimääräistä todennäköisemmin yhteistyön metsänhoitoyhdistyksen kanssa käynnistävän puukaupan suunnittelun. Monitavoitteiset ja epätietoiset metsänomistajat pitävät muita todennäköisempänä puukaupan suunnittelun käynnistymistä metsänhoitoyhdistyksen aloitteesta. Monitavoitteiset ja toiminnalliset ottavat muita todennäköisemmin itse yhteyttä puunostajaan sekä monitavoitteiset ja taloudellista turvaa korostavat metsänhoitoyhdistykseen. Epätietoiset ja virkistyskäyttäjät vastasivat kaikkiin kysymyksiin keskimääräistä useammin vaihtoehtoon ”Hyvin epätodennäköistä”.

Myös *Borda count* -menetelmällä lasketut tulokset osoittavat metsänomistajien omaa aktiivista yhteydenottoa toimijoihin (taulukko 14). Kaikista metsänomistajista vajaa kolmannes pitää todennäköisimpänä omaa yhteydenottoa puunostajaan tai metsänhoitoyhdistykseen. Nämä ovat selvästi kaksi todennäköisintä vaihtoehtoa. Kolmantena nousee esille vaihtoehto ”Vertailen eri ostajien puutavaralajien hintatietoja”, mitä pidettiin keskimäärin hyvin todennäköisenä myös tehtävän valintaosiossa. Kuitenkin vain vajaa kymmenesosa vastaajista oli valinnut tämän kaikkein todennäköisimmäksi vaihtoehdoksi.

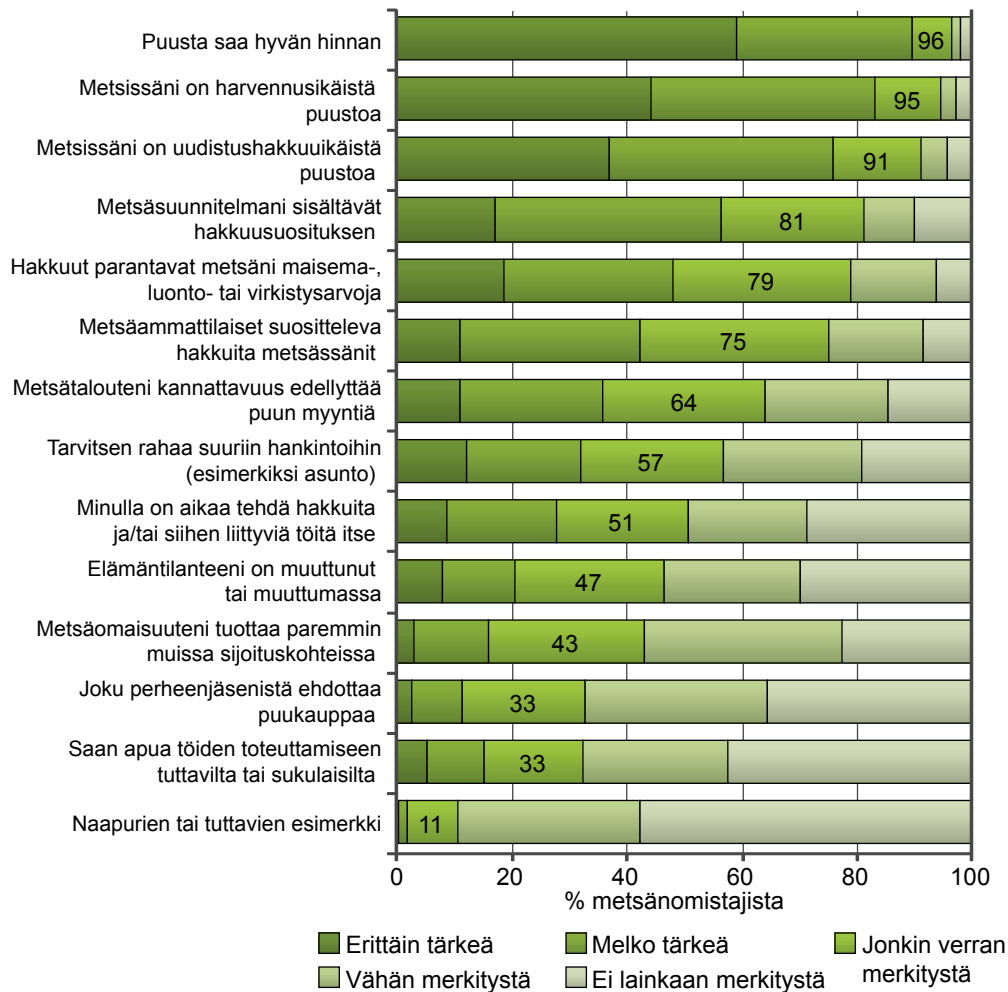
Taulukko 14. Metsänomistajien valitsemat kolme todennäköisintä vaihtoehtoa puukaupan suunnittelun käynnistämiseen.

	Todennäköisin	Toiseksi todennäköisin	Kolmanneksi todennäköisin	<i>Borda score</i>
	Prosenttia metsänomistajista			
Otan itse yhteyttä puunostajaan	30	14	14	1 437
Otan itse yhteyttä metsänhoitoyhdistykseen	27	21	11	1 444
Tarkastelen metsäsuunnitelman toimenpide-esityksiä	11	12	17	798
Aloite tulee metsänhoitoyhdistyksestä	9	9	6	554
Vertailen eri ostajien puutavaralajien hintatietoja	8	19	28	994
Puunostaja ottaa ensimmäisenä yhteyttä	8	4	5	403
Keskustelen metsäammattilaisen kanssa ajankohtaisesta puumarkkinatilanteesta	7	20	19	873
Yhteensä	100	100	100	
n	1 084	1 096	1 059	

3.4.3 Puukaupan harkintaan vaikuttavat tekijät

Tärkeimpinä puukaupan harkintaan vaikuttavina tekijöinä metsänomistajat pitävät metsän tilaa sekä puun hintatasoa (kuva 13). Lähes 60 prosentille metsänomistajista puun hinta on erittäin tärkeä tekijä ja lähes 90 prosentille vähintään melko tärkeä. Metsäsuunnitelman sekä metsäammattilaisen suositukset ovat myös tärkeitä. Järvi-Suomessa asuville metsänomistajille keskimääräistä tärkeämpiä ovat metsäsuunnitelman hoitosuositukset ja hankintojen rahoitustarve. Länsi- ja pohjoissuomalaisille keskimääräistä enemmän vaikuttavat käytettävissä oleva aika sekä osin myös avun saanti töiden suorittamiseen. Monitavoitteisille keskimääräistä tärkeämpiä ovat kaikki tekijät. Toiminnallisille metsänomistajille keskimääräistä tärkeämpiä ovat puuston ikä sekä käytettävissä oleva aika. Taloudellista turvaa korostaville keskimääräistä tärkeämpiä ovat puun hinta, hankintojen rahoitus ja metsäammattilaisen suositukset. Virkistyskäyttäjille sekä monitavoitteisille muita tavoiteryhmiä selvästi tärkeämpi tekijä on hakkuiden vaikutus maisema-arvoihin.

Uudistushakkuikäinen puusto, puusta saatava hyvä hinta, paremmin tuottavat sijoituskohteet sekä käytettävissä oleva aika vaikuttavat miehillä naisia enemmän puukaupan harkintaan. Naisille keskimääräistä tärkeämpiä ovat metsäammattilaisen sekä myös perheenjäsenten suositukset. Vähintään 60-vuotiaille metsänomistajille taloudelliset seikat, mukaan lukien puun hinta, ovat nuorempiin metsänomistajiin verrattuna keskimääräistä vähemmän tärkeitä. Heille myös puuston iällä sekä metsäammattilaisen suosituksilla on muita ikäluokkia vähemmän merkitystä. Alle 40-vuotiaille metsänomistajille metsäsuunnitelman hakkuusuositukset ovat iäkkäämpiä metsänomistajia tärkeämpiä ja hakkuun maisema-, luonto- ja virkistysarvoja parantavat vaikutukset vähemmän tärkeitä. Alle 40-vuotiaiden mielestä metsätalouden kannattavuus edellyttää puun myyntiä muita metsänomistajia enemmän. Maa-/metsätalousyrittäjille puuston ikä, hyvä hinta, metsäsuunnitelman hakkuusuositukset, hankintojen rahoitustarve sekä käytettävissä oleva aika ovat muihin ammattiryhmiin verrattuna selvästi tärkeämpiä puukaupan harkinnassa. Palkansaaajille keskimääräistä tärkeämpiä ovat metsäammattilaisen sekä metsäsuunnitelman hakkuusuositukset. Mitä vähemmän metsänomistajalla on metsää sitä todennäköisemmin kysytyillä tekijöillä ei ole merkitystä puukaupan harkinnassa. Yli 200 hehtaarin metsätalolliset pitävät muita tärkeäimpinä puuston ikää ja hankintojen rahoitustarvetta. Heidän mielestään myös metsätalouden kannatta-

Kuva 13. Puukaupan suunnitteluun vaikuttavien tekijöiden tärkeys (n = 1 375–1 420). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka kokevut kysytyllä tekijällä olevan vähintään jonkin verran merkitystä.

vuus edellyttää hakkuita muita enemmän. 20–49 hehtaarin tiloilla vastausten jakauma noudattaa lähes keskimääräisiä arvoja.

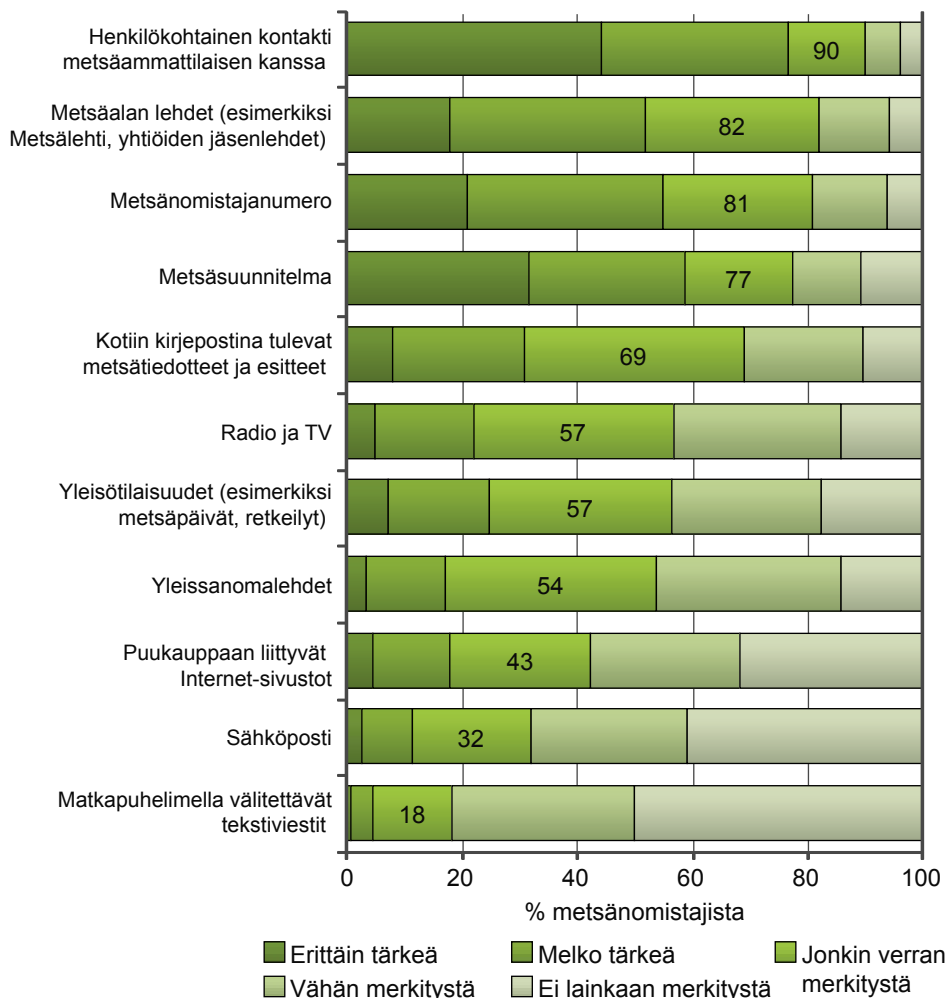
Perikunnille keskimääräistä tärkeämpiä ovat metsäammattilaisen tai perheenjäsenen suositukset. Metsänomistajille, joilla on useita tilojen omistusmuotoja, selvästi keskimääräistä tärkeämpiä ovat metsätalouden kannattavuus näkökulma sekä myös perheenjäsenen suositukset ja käytettävissä oleva aika. Perheenjäsenen suositukset ovat keskimääräistä tärkeämpiä myös tilan perintönä tai lahjoituksena saaneille. Tilalla asuville puuston ikä ja hinta sekä hankintojen rahoitus-tarve ovat tilan ulkopuolella asuvin verrattuna tärkeämpiä. Suurin ero näiden ryhmien välillä on käytettävissä olevalla ajalla, jota joka kolmas tilalla asuva ja joka viides tilan ulkopuolella asuva metsänomistaja pitää vähintäänkin melko tärkeänä tekijänä. Joka toiselle sijaintikunnan ulkopuolella asuvalle metsäammattilaisen suositukset ovat vähintään melko tärkeitä ja tilan sijaintikunnassa asuvista vajaalle 40 prosentille. Mitä lähempänä tilaa metsänomistaja asuu sitä tärkeämpää hänelle on käytettävissä oleva aika. Maaseudulla asuville puun hinta ja rahan tarve hankintoihin sekä käytettävissä oleva aika ovat selvästi tärkeämpiä kuin taajamissa ja kaupungeissa asuville metsänomistajille. Kaupungeissa asuville metsäammattilaisen suositukset ovat tärkeämpiä kuin maaseudulla asuville.

3.4.4 Tiedonvälityskanavat

Yli 40 prosenttia metsänomistajista pitää henkilökohtaista kontaktia metsäammattilaisen kanssa ja yli 30 prosenttia metsäsuunnitelmaa erittäin tärkeänä tiedonvälityskanavana (kuva 14). Seuraavaksi tärkeimmiksi koetaan metsäalan lehdet sekä kotiin kirjepostina saapuvat metsäaiheiset tiedotteet. Kaikkein vähiten tiedottamisessa toivotaan sähköpostin ja tekstiviestien käyttöä.

Järvi-Suomessa asuville metsänomistajille metsäsuunnitelma on muilla alueilla asuvia metsänomistajia tärkeämpi ja Länsi-Suomessa asuville vähemmän tärkeä. Naiset pitävät henkilökohtaista kontaktia ja kotiin tulevaa postia selvästi tärkeämpinä tiedonvälityskanavina kuin miehet. Sen sijaan sähköisiä tiedotuskanavia (Internet, sähköposti, tekstiviestit) naiset arvostavat keskimääräistä vähemmän. Naisista 42–57 prosenttia ja miehistä 29–48 prosenttia ei nähnyt näillä olevan mitään merkitystä omassa toiminnassaan.

Mitä nuorempi metsänomistaja on sitä tärkeämpiä hänelle ovat henkilökohtainen kontakti, metsälehdet, metsäsuunnitelma sekä Internet. Yllättävää kyllä, nuorille muilla sähköisillä tiedotuskanavilla on vähän merkitystä, vaikkakin hivenen keskimääräistä enemmän. Maa-/metsätalousyrit-

Kuva 14. Metsänomistajien mielipide eri tiedonvälityskanavien tärkeydestä puukaupan suunnittelussa (n= 1 376–1 429). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka kokevat kysytyllä tiedonvälityskanavalla olevan vähintään jonkin verran merkitystä.

Kuva: Pekka Hyvönen

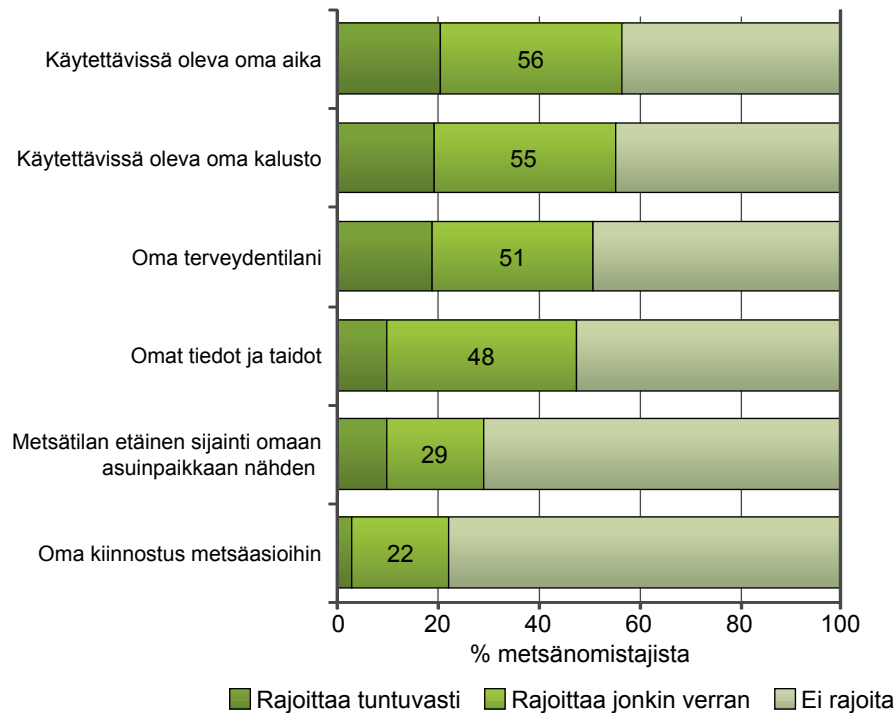
täjät pitävät muita ammattiryhmiä tärkeämpinä metsäalan lehtiä, Maaseudun Tulevaisuutta sekä sen Metsänomistajanumeroa ja metsäsuunnitelmaa. Eläkeläisistä keskimääräistä useampi ei koe sähköisillä tiedotuskanavilla ja yleisötilaisuuksilla olevan lainkaan merkitystä. Puukauppasopimusasiakkaille keskimääräistä tärkeämpiä ovat henkilökohtainen kontakti, metsäsuunnitelma sekä metsäalan lehdet sisältäen Maaseudun Tulevaisuuden ja sen Metsänomistajanumeron. Metsäsuunnitelman tärkeys korostuu lähellä tilaa asuvilla sekä myös metsäpinta-alan kasvaessa. Kaupungeissa sekä kaukana tilalta asuvat pitävät sähköpostia keskimääräistä tärkeämpänä ja metsäsuunnitelmaa keskimääräistä vähemmän tärkeänä. Monitavoitteisille metsänomistajille kaikki tiedotuskanavat ovat tärkeämpiä kuin muille tavoiteryhmille, lukuun ottamatta radiota ja televisiota, mitkä ovat virkistyskäyttäjille muita tavoiteryhmiä tärkeämpiä tiedotuskanavia.

3.5 Metsäasioiden hoito ja metsätöiden tekeminen

Metsänomistajista yllättävän moni ei koe kyselyssä tiedusteltujen asioiden rajoittavan kovinkaan paljoa omien metsäasioiden hoitoa (kuva 15). Lähes joka kymmenes metsänomistaja ei koe minäkään tekijän rajoittavan omaa toimintaa ja vain kuusi metsänomistajaa kokee kaikkien rajoittavan omaa toimintaa tuntuvasti. Aikapula, oman kaluston puuttuminen sekä terveydentila ovat selvästi rajoittavimmat tekijät. Joka kymmenes metsänomistaja kokee omien tietojen ja taitojen sekä metsätilan etäisen sijainnin rajoittavan tuntuvasti metsäasioiden hoitoa. Joka viidennen kohdalla oma kiinnostus rajoittaa toimintaa vähintäänkin jonkin verran.

Naisilla kysytyt tekijät rajoittavat miehiä selvästi enemmän metsäasioiden hoitoa. Ero on tilastollisesti merkitsevä kaikkien muiden paitsi käytettävän ajan kohdalla. Eniten rajoittavana tekijänä naisilla on omat tiedot ja taidot ja miehillä käytettävissä oleva aika. Myös Alle 40-vuotiailla käytettävissä oleva aika on iäkkäämpiä metsänomistajia rajoittavampi tekijä. Mitä vanhemmista metsänomistajista on kyse sitä enemmän oma terveys rajoittaa metsäasioiden hoitoa. Maa- ja metsätalousyrittäjät kokevat tekijät pääosin keskimääräistä vähemmän rajoittaviksi, kuin muut ammattiryhmät. Poikkeuksena ovat käytettävissä oleva aika, mikä on eläkeläisillä sekä ryhmään muut kuuluvilla muihin ammattiryhmiin verrattuna vähemmän rajoittava tekijä sekä terveydentila, mikä on palkansaajilla muita ammattiryhmiä vähemmän rajoittava tekijä. Tilojen etäinen sijainti ja käytettävissä oleva aika ovat sitä rajoittavampia tekijöitä mitä isommasta tilasta on kyse. Sen sijaan käytettävissä oleva kalusto, kiinnostus metsäasioihin sekä omat taidot ja tiedot ovat sitä rajoittavampia mitä pienemmästä tilasta on kyse.

Tilojen omistusmuodoittain tarkasteltuna perheomistuksessa olevilla tiloilla muut paitsi oma terveydentila ovat keskimääräistä vähemmän rajoittavia tekijöitä kuin muilla omistusmuodoilla. Perikunnilla kaikki tekijät rajoittavat muita omistusmuotoja selvästi enemmän. Varsinkin omat tiedot ja taidot rajoittavat asioiden hoitoa muita omistusryhmiä enemmän. Tilan sijaintikunnan

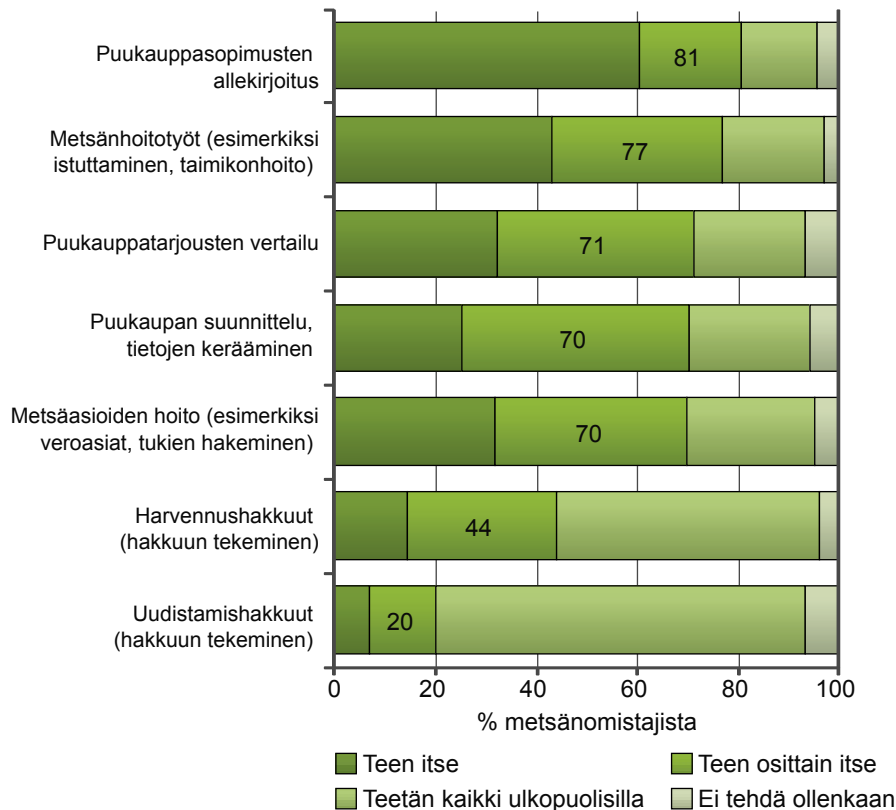

Kuva 15. Metsäasioiden hoitoa rajoittavat tekijät (n = 1 404–1 439). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka kokevat kysytyn asian rajoittavan omaa toimintaa vähintään jonkin verran.

ulkopuolella asuvilla kaikki muut paitsi oma terveydentila rajoittavat tilastollisesti tarkasteltuna merkittävästi tilan sijaintikunnassa asuvia enemmän asioiden hoitoa. Samansuuntaisia havaintoja voi tehdä etäisyysluokittain tarkasteltuna, mutta ei niin selvästi. Mitä etäämpänä asuinpaikasta tila sijaitsee sitä enemmän oma aika ja kiinnostus metsäasioihin rajoittavat asioiden hoitoa. Kaupungeissa ja taajamissa asuvilla omat tiedot ja taidot sekä osin myös kiinnostus metsäasioihin rajoittavat metsäasioiden hoitoa maaseudulla asuvia selvästi enemmän. Suurissa kaupungeissa asuvilla käytettävissä oleva aika ja kalusto rajoittavat metsäasioiden hoitoa muualla asuvia enemmän, mutta oma terveydentila vähemmän.

Selvästi itsenäisimmin metsänomistajat allekirjoittavat puukauppasopimuksia ja tekevät metsänhoitotöitä (kuva 16). Metsänomistajista selvä enemmistö tekee ne vähintään osittain itse. Seuraavaksi itsenäisemmin vertaillaan puukauppatarjouksia, kerätään tietoa puukaupan suunnittelun yhteydessä sekä hoidetaan metsäasioihin liittyvää byrokratiaa kuten veroasioita. Noin joka kolmas metsänomistaja hoitaa itse puukauppatarjousten vertailun sekä byrokratian. Suurin osa metsänomistajista teettää hakkuut ulkopuolisilla. Metsänomistajista 2 prosenttia ilmoitti tekevänsä kaikki kysytyt metsäasiat itse ja vajaa 3 prosenttia teettävänsä kaikki muilla. Metsänomistajat, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa tekevät keskimääräistä useammin työt itse ja keskimääräistä harvemmin teettävät ulkopuolisilla. Toisaalta he vastasivat myös keskimääräistä selvästi useammin vaihtoehtoon ”Ei tehdä ollenkaan”.

Miehet ja naiset hoitivat lähes samoin metsäasioihin liittyvän byrokratian, noin joka kolmas tekee ne kokonaan itse ja noin joka neljäs teettää ne kokonaan ulkopuolisilla. Sen sijaan muiden asioiden hoidossa miehet ovat selvästi naisia itsenäisempiä. Esimerkiksi puukauppatarjousten vertailun tekee miehistä itse vajaa 40 prosenttia ja naisista vajaa 20 prosenttia. Metsänhoitotöissä vastaavat luvut ovat 49 ja 26 prosenttia.

Kuva 16. Metsäasioiden hoito (n = 1 407–1 432). Luvut kuvaavat niiden metsänomistajien suhteellista osuutta, jotka tekevät kysytyin työn vähintään osittain itse.

Mitä vanhempaan ikäryhmään metsänomistaja kuuluu sitä suuremman osan metsäasioista hän teettää ulkopuolisilla. Poikkeuksena on uudistushakkuut, joita vanhemmat ikäryhmät teettävät keskimääräistä vähemmän ulkopuolisilla. Tämä selittyy osittain sillä, että noin joka kymmenes yli 60-vuotias ei tee eikä teetä uudistushakkuuta ensinkään. Edellinen pätee myös eläkeläisiin. Palkansaajat teettävät metsäasioiden byrokratiaa ja metsänhoitotöitä lukuun ottamatta muut asiat keskimääräistä useammin ulkopuolisilla. Maa-/metsätalousyrittäjät taas hoitavat metsäasioiden byrokratiaa lukuun ottamatta metsäasiat muita ammattiryhmiä useammin itse. Mitä suuremman metsätalasta on kyse sitä todennäköisemmin puukaupan suunnittelu, tarjousten vertailu, sopimusten allekirjoitus ja metsäasioihin liittyvä byrokratia tehdään keskimääräistä useammin itse. Sen sijaan hakkuut teetetään keskimääräistä useammin ulkopuolisilla. Pienillä tiloilla puukaupan suunnittelu, tietojen kerääminen ja sopimusten allekirjoitus teetetään keskimääräistä todennäköisemmin ulkopuolisilla. Perikuntien omistuksessa olevilla tiloilla kaikki metsäasiat teetetään selvästi keskimääräistä useammin ulkopuolisilla ja myös yhtymillä lukuun ottamatta metsäasioiden hoitoon liittyvää byrokratiaa. Myös metsänomistajat, joilla on useita eri omistusmuotoja teettävät hakkuut keskimääräistä useammin ulkopuolisilla. Sitä vastoin perheomistuksessa olevilla tiloilla kaikki asiat tehdään keskimääräistä useammin itse. Tilan sijaintikunnassa asuvat hoitavat metsäasiat metsäasioiden hoitoon liittyvää byrokratiaa lukuun ottamatta itsenäisemmin kuin tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvat. Sama trendi on havaittavissa myös etäisyysluokkien ja asuinpaikan suhteen. Taajamissa ja kaupungeissa sekä vähintään sadan kilometrin päässä tilalta asuvat teettävät byrokratiaa lukuun ottamatta metsäasiat ulkopuolisilla selvästi useammin kuin maaseudulla sekä alle sadan kilometrin päässä asuvat. Mitä suuremmissa kaupungeissa metsänomistaja asuu sitä todennäköisemmin hän hoitaa byrokratian itse.

4 Tarkastelu

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yksityisten metsänomistajien puukaupan suunnitteluun liittyvien palvelujen käyttöä sekä heidän näkemyksiään palveluiden tärkeydestä tulevaisuudessa. Tutkimuksessa käytetty kyselyaineisto kerättiin laajahkolla otoksella koko Suomen alueelta lukuun ottamatta Ahvenanmaata. Palvelujen käyttöä tarkasteltiin eri taustamuuttujien suhteen, joita olivat mm. metsänomistajan ikä, sukupuoli, ammattiasema, metsänomistajan tietotaso ja metsänomistuksen tavoiteryhmä. Tarkastelua tehtiin myös metsätilaan liittyvien muuttujien suhteen, joita olivat mm. metsätilan koko, omistusmuoto sekä tilan hankintatapa. Kyselyyn vastanneet metsänomistajat kuvaavat hyvin suomalaista metsänomistajakuntaa ja tuloksia voidaan tämän osalta pitää luotettavina. Toisaalta kyselyyn liittyy ajankohdallisesti useita epävarmuustekijöitä, jotka ovat voineet vaikuttaa vastauksiin. Tärkeimpinä tekijöinä ovat pinta-alaverotuksen päättyminen vuoden 2005 lopussa, puun hintapiikit vuonna 2007 ja viimeisimpänä puun myynnin eriaisteiset verohuojennukset. Esim. Rämö ym. (2005), Toppinen ja Mutanen (2007) sekä Favada ym. (2009) ovat todenneet hinnan olevan yksi tärkeimmistä puun myyntiin vaikuttavista tekijöistä. Tämä voi osaltaan selittää tässä työssä havaitut suuret myyntimäärät.

Yhä edelleen suurin osa metsänomistajista asuu maaseudulla tai taajamissa ja vain vajaa neljännes vähintään 20 000 asukkaan kaupungeissa. Metsänomistajakunnan kaupungistuminen ei ole edennyt siihen tahtiin kuin aikaisemmin on ennustettu. Toisaalta tilalla asuvien osuus on hivenen pienentynyt 2000-luvulla. Vajaa puolet metsänomistajista asuu vakituisesti tilalla ja lähes kolmannes tilan sijaintikunnan ulkopuolella. Vaikka metsänomistajakunta on kaupungistunut 2000-luvulla (vrt. Karppinen ym. 2002), niin tämä ei ole juuri heijastunut puun tarjontaan, vaikka näin on yleisesti ajateltu käyvän. Keskimäärin tarkasteltuna puunmyyntimäärät ovat pysyneet samalla tasolla kuin aikaisemminkin. Määrällisesti eniten puuta ovat myyneet maa-/metsätalousyrittäjät sekä monitavoitteiset ja taloudellista turvaa korostavat. Hehtaarikohtaisissa myyntimäärissä suuntaus oli sama kuin esim. Karppisen ym. (2002) selvityksessä. Maaseudulla asuvat ovat myyneet puuta hehtaaria kohden laskettuna vähemmän kuin taajamissa ja kaupungeissa asuvat. Noin 70 prosenttia metsänomistajista on tehnyt puukaupan ja yli puolet aikoi myydä puuta myös tulevalla viisivuotiskaudella. Ainoastaan joka kymmenes ei aikonut myydä ja joka kolmas mietti vielä myyntipäätöstä. Suhteellisesti eniten empiviä on palkansaajien ja eläkeläisten joukossa. Maa-/metsätalousyrittäjät sekä tilalla ja maaseudulla asuvat ovat tehneet puukaupan keskimääräistä useammin. Metsänomistuksen tavoiteryhmistä monitavoitteiset, toiminnalliset ja taloudellista turvaa korostavat myivät muita tavoiteryhmiä useammin puuta. Edellä mainitut ryhmät ovat keskimääräistä todennäköisemmin tekemässä puukauppoja myös tulevaisuudessa ja siten myös potentiaalisimpia palvelujen hyödyntäjiä.

Metsänomistajien rakennemuutoksen on ennakoitu jatkuvan edelleen. Tämän seurauksena eläkeläisten, kaupunkilaisten ja palkansaajien osuus metsänomistajien keskuudessa todennäköisesti lisääntyy. Tämä voi merkitä virkistyskäyttäjien ja epätietoisten osuuden kasvua, mikä voi heijastua puun tarjontaa vähentävästi.

Metsänomistajat olivat tehneet useita puukauppoja viiden vuoden aikana ja käyttäneet myös useita kauppamuotoja. Aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna (esim. Ruohola ym. 2004, Tilli ja Rämö 2006) puunostajien puukauppasopimukset ja niiden perusteella tehtävät puukaupat ovat lisääntyneet selvästi ja metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppojen osuus on pysynyt samansuuruisena. Tämä tutkimus tukee Tillin ja Rämön (2006) selvitystä, missä puukauppasopimusasiakkuuden ja metsänhoitoyhdistyksen valtakirjakauppojen osuuksien ennakoitiin hivenen kasvavan tai pysyvän ennallaan.

Puukaupan suunnitteluun liittyviä palveluja metsänomistajat ovat käyttäneet menneellä viisivuotiskaudella vaihtelevasti. Metsänhoitoyhdistyksen ja puunostajan palveluja on käytetty muita enemmän. Nämä katsottiin myös tulevaisuudessa olevan tärkeimmät palveluntarjoajat. Palveluista käytetyimmiksi ja myös tulevaisuudessa tärkeimmiksi nousivat puukaupparjousten vertailu, kuviotietojen tarkastelu/päivitys, tehtyjen metsänhoitotöiden tarkastelu, henkilökohtainen neuvonta, hakkuuvaihtoehtojen vertailu sekä hintaseurannat. Etenkin nuoret ovat käyttäneet eri palveluntarjoajia ja heidän palvelujaan muita useammin. He ovat siis merkittävä palveluja hyödyntävä ryhmä jatkossakin. Yllättävää kyllä, nuorille sähköiset tiedotuskanavat, Internetiä lukuun ottamatta, ovat lähes yhtä vähämerkityksisiä kuin muillekin metsänomistajille. Voisi kuitenkin olettaa, että nuoret ovat vanhempia ikäluokkia valmentuneempia hyödyntämään tulevaisuudessa tarjolla olevia sähköisiä palveluja. Kuten palveluissa, myös tiedonvälityksessä henkilökohtainen kontakti koetaan tärkeäksi. Tämä on selvä viite siitä, että olivatpa palvelut mitä tahansa, aina on tarjottava mahdollisuus henkilökohtaiseen tapaamiseen. Tämä korostuu varsinkin naisilla ja metsää paljon omistavilla. Yllättävää on, että metsänomistajan tietotaso puukauppatermistöstä näkyy selvästi palvelun tärkeydessä. Mitä parempi on tietotaso sen tärkeämpänä koetaan ne palvelut, mitä metsänomistaja voi hyödyntää omatoimisesti. Sen sijaan heikon tietotason metsänomistajat kokevat ainoastaan metsäammattilaisen henkilökohtaisen neuvonnan paremman tietotason metsänomistajia tärkeämmäksi. Puukaupan edistämisen kannalta asioista perillä oleville metsänomistajille tuleekin olla tarjolla kattava valikoima palveluja ja työkaluja omatoimiseen puukaupan suunnitteluun. Tämän tärkeyttä korostaa myös havainto siitä, että metsänomistajat haluavat olla itse aktiivisia puukaupan suunnittelun käynnistämisessä. Tulossa oleva tarkempi hintaseuranta-järjestelmä sekä sähköinen puumarkkinapaikka ovat askelia oikeaan suuntaan.

Metsänomistajat ovat myös valmiita maksamaan heille tärkeiksi kokemistaan palveluista. Näitä ovat mm. henkilökohtainen neuvonta, puukaupparjousten ja hakkuuvaihtoehtojen vertailu sekä kuviotietojen päivitys. Etenkin tilan ulkopuolella asuvat, perikunnan jäsenet sekä maa-/metsätalousyrittäjät olivat keskimääräistä valmiimpia maksamaan näistä palveluista. Voisi olettaa, että palvelujen maksuhalukkuuteen vaikuttaa myös puukauppaan liittyvän käsitteistön selkeys metsänomistajalle. Mitä vähemmän käsitteistä tietää sitä todennäköisemmin on tarve käyttää palveluja ja niistä maksaminen tuntuu perustellulta. Toisaalta asiaa voi ajatella myös niin päin, että heikon tietotason omaavat ja käsitteitä heikosti tietävät eivät halua maksaa palveluista, koska he eivät tiedä mitä ne mahdollisesti pitävät sisällään ja miten niistä voisi hyötyä. Osittain maksuhalukkuutta ilmeni mm. perikuntien ja tilan ulkopuolella asuvien keskuudessa. Tosin energia- ja erikoispuuhun liittyvät asiat ovat muillekin metsänomistajaryhmille vaikeasti ymmärrettäviä, mutta niihin liittyvistä palveluista ei kuitenkaan olla halukkaita maksamaan. Edellisen kanssa osin ristiriitaiselta tuntuu tulos, että sekä hyvän että heikon tietotason omaavat metsänomistajat ovat haluttomampia maksamaan palveluista kuin keskimääräisen tietotason omaavat metsänomistajat. Juuri perikunnilla ja suurissa kaupungeissa asuvilla on heikoin tietotaso puukaupan termistöstä. Tämä näennäinen ristiriitaisuus johtuu yksinkertaisesti siitä, että perikuntien ja suurissa kaupungeissa asuvien suhteellinen osuus heikon tietotason metsänomistajien joukossa sekä heikon tietotason metsänomistajien suhteellinen osuus koko aineistossa on pieni. Näin ollen perikuntien ja suurissa kaupungeissa asuvien maksuhalukkuus peittyi, kun tarkastelu tehdään heikon tietotason metsänomistajien keskuudessa.

Osa kysytyistä palveluista on nykyään metsänomistajille ilmaisia tai ainakin näennäisesti ilmaisia. Puukauppasopimusasiakkaat voivat saada esimerkiksi neuvontapalveluja ja kuviotietojen päivityksen palvelusopimukseen kuuluvana osana. Metsänomistajat lienevät aikaisempaa valmiimpia mutta samalla valvutuneempia käyttämään palveluja myös metsäasioiden hoidossa. Vaatimustaso on aikaisempaa suurempi ja metsänomistajan ilmaiseksi mieltämistä palveluista lienee vaikea

periä maksua ilman palvelun tuomaa selvää taloudellista hyötyä tai muuta lisäarvoa metsänomistajalle. Jatkossa tarvitaankin yhä monipuolisempia ja joustavia palveluja eri taustaisille metsänomistajille.

Metsänomistajat, joilla on metsäsuunnitelma ja/tai puukauppasopimus myyvät puuta muita enemmän sekä käyttävät palveluja muita useammin ja kokevat ne myös tulevaisuudessa muita metsänomistajia tärkeämmiksi. Metsäsuunnitelmalla ja metsänomistajan neuvonnalla on todettu olevan aktiivoiva vaikutus metsänhoitotöihin (esim. Niskanen 2005, Hyvönen ja Korhonen 2008). Toisaalta voi myös ajatella, että metsiään aktiivisesti hoitavat ja hyödyntävät hankkivat muita todennäköisemmin suunnitelman. Puukauppasopimuksen omaavien metsänomistajien metsäpinta-alat ovat selvästi keskimääräistä suurempia, joten on luonnollista, että he myyvät puuta määrällisesti keskimääräistä enemmän. Suurtilalliset ovat varsinkin puunostajille hyviä asiakkaita ja siksi heille tarjotaan aktiivisesti puukauppasopimuksia pitkäjänteisen toiminnan takaamiseksi. Suurtilalliset totesivatkin muita useammin puukaupan suunnittelun käynnistyvän puunostajalta tai metsänhoitoyhdistykseltä tulevan yhteydenoton vauhdittamana. Tässä vaarana on, että pientilalliset jäävät vähemmälle huomiolle ja siten myös palveluja kehitetään painottaen suurtilallisten näkökulmaa.

Metsäkeskukset ovat siirtymässä uudenlaiseen metsävaratietojärjestelmään, jossa tiedot ovat aikaisempaa ajantasaisemmat. Tähän liittyen on vireillä ehdotus laiksi metsäkeskusten metsätietojärjestelmästä (Laki metsäkeskuksen... 2010). Tavoitteena on metsätietojen käytön selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen eri toimijoiden välillä. Uusi metsävaratietojärjestelmä avanee yhden väylän tiedon tasapuoliseen jakeluun alan toimijoille metsänomistajan myöntämään luvan perusteella. Tämä on osaltaan edesauttamassa monipuolistuvalle metsänomistajakunnalle tarjottavien tehokkaiden ja tarpeellisten palvelujen kehittämistä. Samalla eri toimijat ovat nykyistä tasavertaisemmassa asemassa palveluiden tarjonnan suhteen. Metsävaratietojärjestelmässä tietojen tavoitellaan olevan aikaisempaa ajantasaisemmat, mikä on ehdoton vaatimus luotettavalle palvelujen markkinoinnille. Jokainen metsänomistaja, metsän pinta-alasta riippumatta, tulee saamaan ns. metsävaratiedotteen, mistä käyvät ilmi tilan keskeisimmät puustotiedot sekä laskennallisesti tuotetut hakkuuesitykset. Nähtäväksi jää miten tiedote tulee vaikuttamaan puunmyyntikäyttäytymiseen ja palvelukysyntään.

Kirjallisuus

- de Borda, J.-C. 1781. Mathematical derivation of an election system. *Isis* 44: 42–51. (English translation by A. de Garcia 1953.)
- Favada, I.M., Karppinen, H., Kuuluvainen, J., Mikkola, J. & Stavness, C. 2009. Effects of timber prices, ownership objectives, and owner characteristics on timber supply. *Forest Science* 55(6): 512–523.
- Ihalainen, R. 1992. Yksityismetsänomistuksen rakenne 1990. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 405. 41 s. + liitteet.
- Hyvönen, P. & Korhonen, K.T. 2008. Metsävaratiedon ylläpito metsäsuunnittelua varten. *Metlan työraportteja* 88. 38 s.
- Hänninen, H. 2001. Purevatko metsäpolitiikan keinot metsänhoitorästeihin? *Metsätieteen aikakauskirja* 1/2001: 81–85.
- Hänninen, H. & Peltola A. 2010. Metsämaan omistus 2006–2008. *Metsätilastotiedote* 28/2010. 12 s.
- Hänninen, H., Karppinen, H. & Leppänen, J. 2010. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metsäntutkimuslaitos. Käsikirjoitus.

- Karppinen, H. 1998. Values and objectives of non-industrial private forest owners in Finland. *Silva Fennica* 32(1): 43–59.
- Karppinen, H. 2000. Forest values and the objectives of ownership. Research Paper 757. Finnish Forest Research Institute. 50 s. + liitteet.
- Karppinen, H., Hänninen, H. & Ripatti, P. 2002. Suomalainen metsänomistaja 2000. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 852. 67 s. + liitteet.
- Karppinen, H. & Ahlberg, M. 2008. Metsänomistajakunnan rakenne 2020: yleiseen väestömuutokseen perustuvat ennustemallit. *Metsätieteen aikakauskirja* 1/2008: 17–32.
- Koho, R., Hänninen, H., Karppinen, H. & Ovaskainen, V. 2004. Omatoimisuus metsätaloudessa. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 912. 32 s. + liitteet.
- Kurttila, M., Korhonen, K., Hänninen, H. & Hujala, T. 2010. Yksityismetsien metsäsuunnittelu 2010 – nykytilanne ja kehittämistarpeita. Metlan työraportteja 153. 34 s. + liitteet.
- Laki metsäkeskuksen metsävaratietojärjestelmästä. 2010. Luonnos metsäkeskuksen metsävaratietojärjestelmästä säädettäväksi ehdotetusta laista. Saatavilla osoitteesta: http://www.mmm.fi/attachments/mmm/lausuntopyynnot/5qTrFVGdy/Hallituksen_esitys_luonnos.pdf. [Viitattu 27.8.2010]
- Lybeck, H. & Venäläinen, H. 2009. Metsäpalveluiden käyttöaste ja laatuso Stora Enson Karjalan hankinta-alueella. Opinnäytetyö. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Metsänomistajien neuvonnan kilpailuttaminen. Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio. MMM 2002:19. 61 s. + liitteet.
- Metsätalastollinen vuosikirja 2009. Metsäntutkimuslaitos. 452 s.
- Niskanen, Y. 2005. Metsäsuunnitelman vaikutus metsänkäyttöpäätökseen. *Dissertationes Forestales* 10. 46 s. + osajulkaisut.
- Pölonen, P. 2008. Metsäpalvelusopimusasiakkaat Stora Enson karjalan hankinta-alueella. Opinnäytetyö. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Ranta, E., Rita, H. & Kouki, J. 1997. *Biometria. Tilastotiedettä ekologeille*. Yliopistopaino, Helsinki. 539 s. + taulukot.
- Ruohola, H., Ripatti, P., Rämö, A-K. & Toivonen, R. 2004. Yksityismetsien puukaupan rakenne. Työtehoseuran raportteja ja oppaita 11. 40 s. + liitteet.
- Rämö, A-K., Tilli, T., Toivonen, R., Ripatti, P., Lindroos, K. & Ruohola, H. 2005. Metsäverojärjestelmän muutos ja yksityismetsänomistajien puunmyyntiaikeet vuosina 2004–2007. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja 191. 73 s. + liitteet.
- Rämö, A-K. & Toivonen, R. 2007. Metsä- ja puukauppapalveluiden laatu ja sen ulottuvuudet metsänomistajien näkökulmasta. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja 203. 104 s. + liitteet.
- Rämö, A-K., Mäkijärvi, L., Toivonen, R. & Horne, P. 2009. Suomalaisen metsänomistajan profiili vuonna 2030. Yhteenveto osahankkeiden tutkimustuloksista. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja 221.
- Sovio, U. & Läärä, E. 2002. Puuttuvan datan ongelma ja sen ratkaisukeinoja terveystutkimuksessa. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 39: 312–325.
- Tilli, T. & Rämö, A-K. 2006. Puukauppatapojen tuleva kehitys. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita n:o 83. 28 s.
- Toppinen, A. & Mutanen, A. 2007. Puun hinta on tärkein yksityismetsien puuntarjonnan määrääjä. *TTS Metsätalousnumero* 4/2007: 10–11.
- Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 223 s.
- Wiersum, K.F., Elands, B.H.M. & Hoogstra, M.A. 2005. Small-scale forest ownership accross Europe: Characteristics and future potential. *Small-Scale Forestry For. Econ. Manag. Pol.* 4(1): 1–19.

Liite 1. Taustatietojen vertailu postikyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien (katokysely) metsänomistajien välillä sekä vertailu Metsänomistaja 2010 -tutkimuksen vastaaviin tietoihin. Havaintojen määrä vastaamattomilla 79 kpl. Tilastollinen merkitsevyys viittaa tämän tutkimuksen kyselyyn vastanneiden ja vastaamattomien eroihin.

	Vastanneet	Katokysely	Metsänomistaja 2010
Keski-ikä, vuotta	<i>n</i> = 1 148		<i>n</i> = 5 684
	60	61	61
Keskimääräinen metsäpinta-ala, ha	<i>n</i> = 1 454		<i>n</i> = 12 848
	51	54	45
Prosenttia metsänomistajista			
Sukupuoli	<i>n</i> = 1 463		
mies	76	81	
nainen	24	19	
Ikä *	<i>n</i> = 1 226		<i>n</i> = 5 884
alle 40 vuotta	6	12	6
40–59 vuotta	40	32	37
vähintään 60 vuotta	54	56	57
Ammattiasema **	<i>n</i> = 1 483		<i>n</i> = 6 251
palkansaaja	30	17	31
maa-/metsätalousyrittäjä	19	25	12
muu itsenäinen yrittäjä	6	10	7
eläkeläinen	42	47	47
muu	3	1	3
Tilojen hallintatapa *	<i>n</i> = 1 492		<i>n</i> = 6 354
perheomistus	75	83	73
yhtymä	9	8	13
perikunta	11	8	14
useita hallintamuotoja	5	1	-
Tilojen saanto	<i>n</i> = 1 527		
perintö/lahja	32	36	
osto sukulaisilta	36	33	
osto vapailta markkinoilta	10	13	
muu	1	1	
useita saantoja	21	17	
Asuinpaikan sijainti	<i>n</i> = 1 535		<i>n</i> = 12 848
tilalla	49	61	
muualla tilan sijaintikunnassa	23	17	69 ¹⁾
tilan sijaintikunnan ulkopuolella	28	22	31
Asuinpaikan sijainti **	<i>n</i> = 1 535		
tilalla	49	62	
tilan ulkopuolella	51	38	
Nykyinen asuinympäristö **	<i>n</i> = 1 565		
maaseutu	56	71	
taajama tai pienehkö kaupunki (alle 20 000)	20	18	
kaupunki, 20 000–100 000	14	6	
kaupunki, yli 100 000	10	5	

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

1) Luokitus: asuu tilan sijaintikunnassa tai tilan sijaintikunnan ulkopuolella

Liite 2. Metsänomistuksen tavoitteet.

	Tärkeä	Melko- tärkeä	Jonkin verran merkitystä	Vähän merki- tystä	Ei lainkaan merkitystä
Metsäni on osa vapaa-ajanvietto- tai asuinpaikkani ympäristöä	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle marjastus ja sienestys mahdollisuuksia	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden metsästykseen	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle ulkoilumahdollisuuksia (esimerkiksi kävely, retkeily)	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden metsänhoitotöiden tekemiseen	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle säännöllisiä tuloja kulutukseen	1	2	3	4	5
Metsäni on minulle suurten hankintojen rahoituslähde (esimerkiksi asunto, auto)	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle työtuloja (mm. hankintalisä)	1	2	3	4	5
Metsästäni saan kotitarvepuut	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle mahdollisuuden hoitaa ja vaalia luonnon monimuotoisuutta (monipuolinen kasvi- ja eläinlajisto)	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa minulle kauneuselämyksiä	1	2	3	4	5
Metsäni on minulle luonnonsuojelun kohde	1	2	3	4	5
Metsäomaisuuteni parantaa luotonsaanti-mahdollisuuksiani	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa taloudellisen turvan vanhuuteni varalle	1	2	3	4	5
Metsäni tarjoaa turvan poikkeustilanteiden varalle	1	2	3	4	5
Metsäomaisuuteni on inflaatiolta suojattua varallisuutta	1	2	3	4	5
Metsäni muodostaa perinnön omaisilleni	1	2	3	4	5
Metsämaan omistamisella on minulle itseisarvoa (esimerkiksi sukutila)	1	2	3	4	5
Metsäni on minulle paikka, jossa voin hiljentyä ja mietiskellä	1	2	3	4	5
Metsäni kautta olen yhteydessä kotiseutuuni	1	2	3	4	5
Metsäni on minulle sijoituskohde	1	2	3	4	5
Tonttien ja huvilapalstojen arvonnousu kohottaa metsäomaisuuteni arvoa	1	2	3	4	5

Liite 3. Metsänomistajiin liittyviä taustapiirteitä ammattiaseman suhteen
 (n = 1 132–1 484). Prosenttiosuudet summautuvat sataan riveittäin.

	Palkansaaja	Maa-/metsä- talousyrittäjä	Muu yrittäjä	Eläkeläinen	Muu
	Prosenttia metsänomistajista				
<i>Sukupuoli ***</i>					
mies	30	23	6	38	3
nainen	34	7	3	52	4
<i>Ikä ***</i>					
alle 40-vuotias	46	33	9		12
40–59-vuotias	54	27	8	7	4
vähintään 60-vuotias	11	2	2	73	2
<i>Tilan hallintatapa ***</i>					
perheomistus	28	22	5	42	3
yhtymä	41	10	11	33	5
perikunta	39	3	4	50	4
useita	36	15	8	40	1
<i>Asuinpaikka ***</i>					
maaseutu	25	30	5	38	2
taajama/pieni kaupunki	35	8	7	46	4
kaupunki 20 000– 100 000 asukasta	37	5	6	48	4
kaupunki, yli 100 000 asukasta	40	2	6	47	5
<i>Tavoiteryhmä ***</i>					
monitavoitteiset	28	29	4	37	2
virkestyskäyttäjät	33	6	7	50	4
toiminnalliset	33	30	5	30	2
taloudellinen turva	32	18	7	39	4
epätietoiset	35	11	6	46	2
<i>Keskimäärin</i>	<i>30</i>	<i>20</i>	<i>5</i>	<i>42</i>	<i>3</i>

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,1